

MOZAICUL

www.revista-mozaicul.ro

REVISTĂ DE CULTURĂ FONDATĂ LA CRAIOVA, ÎN 1838, DE CONSTANTIN LECCA • SERIE NOUĂ • ANUL XIV • NR. 5 (151) • 2011 • 20 PAGINI • 2 lei

avantext

■ CONSTANTIN M. POPA *juste pour rire*

– Trăim într-o țară, în fond, a septentrionului, unde natura se înverșunează să ne învețe cano-nul solitudinii înghețate, perora Alain, cu ochii ațintiți spre es-pressorul profesional ce împrăș-tia în jur aromele ispititoare ale cafelei.

Abia ieșisem din lunga iarnă canadiană și îmi reluam obi-ceiul de a întârzia în cocheta ca-feterie a librăriei *Esprit*, alături de prietenul meu. Alain ținea cursuri de civilizație aztecă la un colegiu exclusivist de pe platoul Mont Royal, iar în timpul liber făcea voluntariat într-o asociație pre-ocupată de *ágism*. Îi ascultasem, de nenumărate ori, pledoariile împotriva prejudecăților ce încon-joară existența vârstnicilor. „Pri-vește în jur la acești bătrâni! Sunt ei atât de bolnavi și neajutorați? Depind ei numai de contribuțiile noastre la bugetul de stat? Atunci, de ce atâta violență și se-zișind coloanele generoase oferite *humour*-ului, încerca să-și ex-plice sursa interesului așa de mar-cat pentru categoria comicului.

– Și totuși, își continuă Alain discursul, aici, când termometrul trece cu o linie peste 0 grade, se plonjează direct în exuberanță estivală. Observă, te rog, ținuta vaporoasă a blondei din colț!

Mă uimea, întotdeauna, rapi-ditatea cu care își schimba un-ghiul vizual, performanță egalată doar de ușurința abordării altui subiect de conversație. Într-ade-văr, în stânga vitrinei ce se des-chidea spre multiplexul *Colossus*, cu arhitectura lui amintind un OZN supradimensionat, o tânăra părea cufundată în lectura unui volum masiv, probabil un roman, fără să dea atenție privurilor cer-cetătoare ale celor din preajmă. Transparența bluzei pastelate și pantalonii scurți puneau în evi-dență rotunjimile proaspete ale sânilor și genunchilor deja bron-zați. Interesul îmi fu reținut însă de strălucirea mărului verde ce decora mășuța ei. Razele soarelui transmiteau vibrații plastice și întreaga compoziție transfera în atmosfera cafeteriei efluvii de in-spirație impresionistă.

Cred că ai dreptate, reluai eu discuția, nevoia de veselie, chiar de hohot impenitent, provine din complexul unei închistări forțate.

– Cum se împacă, totuși, rați-onalismul și fanfaronada france-

ză cu morga și umorul sec brita-nic, mai ales în această provincie bântuită de idei separatiste?

– Funcționează, probabil, din-colo de tensiuni, principiul co-existenței.

Răstimp de câteva săptămâni, am fost extrem de ocupat. Apoi, am revenit la *Esprit* cu o poftă ne bună de a conversa despre ce-lebrul *Juste pour rire*, festivalul dedicat farsei, bufoneriei, clov-neriei și râsului răsplător. Din păcate, Alain nu-și făcu apariția. Mult mai târziu îmi mărturisii cau-za absenței lui: plecase în mare grabă la Lima, pentru a participa la ediția din acest an a unei pito-rești manifestări, numite elocvent *Ciclondista*. Nu îl știam pe Alain un fanatic al bicicletei și nici a vreunei *mise à nu*, dar lipsa lui îmi oferii răgazul descoperirii unor amănunte ce mă aruncară în um-brele incertitudinii. Blonda, asu-pra căreia chiar Alain îmi atrăse-se atenția, se afla în colțul ei, cu o carte deschisă în față și cu stră-lucitorul măr verde pe măsută. Am intuit o legătură secretă între ritmul interior al trăirilor tinerei și fructul atât de expresiv în perfec-țiunea formelor sale. Cele două singurătăți îmi apăreau comple-mentare, definindu-se una prin cealaltă. Mă pregăteam pentru momente de grație, pentru reve-lații care să însuflețească aglo-merarea amorfă a cafeteriei, când totul se risipi în cel mai banal mod posibil. Un bărbat intră două vârste, aproape anodin, și nu spun asta din invidie, trecu pe lângă obiectul speculațiilor mele care se ridică de îndată și îl urmă spre ieșire.

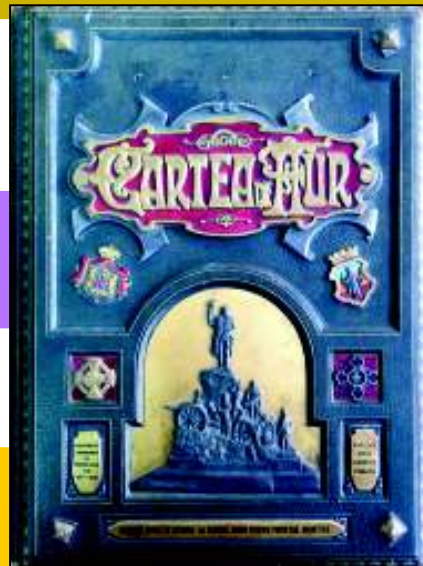
Starea de contrarietate se es-tompase. La o nouă întâlnire cu Alain, am constatat, cu surprin-deră că, în locul primitoarei cafe-terii, librăria *Esprit* își extinsese spațiul cu un sector destinat ca-dourilor. Contrariat, prietenul meu ceru unui *préposé* câteva lămuriri. Vădit jenat, acesta îi șopti, suficient de tare ca să aud și eu:

– Mai multe prostituate, *les travailleuses du sexe* – crezu ne-cesar să nuanțeze –, de altfel de bună condiție, își racolau aici clienții, folosind ca semn al acce-sibilității câte un măr verde. Așa că autoritățile au luat măsuri ra-dicale, desființând cafeteria. Ori-cum, vânzările de carte au scăzut semnificativ.

După remarcă lui, rostită pe un ton aproape tragic, eu și Alain am izbucnit într-un hohot de râs cu adevărat compensator.

monumentul independenței de la Craiova (II)

Cartea de Aur



haiducind prin cultura română

Nimic din ceea ce se întâmplă în România nu poate fi înțeles dacă ignorăm deceniile de comunism și evenimentele din decembrie 1989 - 1990. Încercările de ducere în derizoriu a „greii moșteniri” sunt o diversie destinată să amâne judecata critică a experimentului tragic la care a fost supus poporul român timp de aproape o jumătate de secol, să oculteze responsabilitățile și să prelungească, în formă nouă, privilegiile unor profitori grobieni, imuni la valorile superioare ale umanității.

Nu întâmplător *libertatea cuvântului*, cenzurată draconic odată cu ocupația so-

vietică și aducerea la putere a guvernelor promoscovite, avea să fie cea dintâi nevoie a românilor exprimată în decembrie 1989, rămânând unul dintre bunurile/valorile cel mai bine păstrate și apărate din prima zi a Revoluției până astăzi.

Ideea tinerilor redactori ai „Mozaicu-lui” de a reflecta asupra libertății editoriale mi s-a părut mai mult decât o provo-care intelectuală, un act de responsabi-litate civică necesar.

(Continuare în pag. 7)

■ Nicolae Marinescu



Ion Tuculescu -
Apocalips

Seara
Palatului
Elisabeta
dedicată
Observatorului
European al
Plurilingvismului

colecția Ion
Tuculescu
din Craiova

In this issue:

AVANTEXT

Constantin M. POPA: *Juste pour rire* „Juste pour rire“ by Constantin M. Popa exhibit parabolic story meetings, some excuse about civilization or analyzes the links between individuals. • 1

Nicolae MARINESCU: *Haiducul prin cultura română*

In terms of editorial freedom, Nicolae Marinescu believes that it has been deeply affected by decades of communism, but in the future, he believe that publishing activity in Romania is on a road that, with wisdom and openness, may be the good one. • 1

MIȘCAREA IDEILOR

Liviu ANTOANESEI: *„Fără libertate editorială, n-am fi avut nici jumătate din cărțile apărute din 1990 încoace!”*

In his article “Without editorial freedom, we would not have even half the books published since 1990!”, Liviu Antoanesei tells us about both editorial freedom gained after the Revolution, but also the shortcomings of today’s publishing market. • 3

Irina PETRAȘ: *De douăzeci de ani, cheltuiam energie enormă pentru a număra „păcate via Securitate” ale scriitorilor*

“For twenty years, we spend enormous energy to count «the guilt via Security» of writers” is the title of the article signed by Irene Petraș who accepted our challenge of talking about editorial freedom in Romania. • 4

Paul ARETZU: *Libertatea editorială nu înseamnă altceva decât șansa marii literaturii*

With a suggestive title, “Editorial freedom means nothing less than the chance of a great literature”, Paul Aretzu discusses the hard years for the publishing market before 1989, and the achievements arising after this year. • 4

Andrei MARGA: *„Cultura este veritabilul factor hotărâtor al dezvoltării societății de astăzi”*

“Culture is the true determinant of the development of today’s society”, represents the continuation of the interview with Mr. Andrei Marga took by Luiza Mitu, first part of which we have had the occasion to read in our literary magazine from last month. • 5

Horia DULVAC: *Coabitări cu propriile libertăți*

In his article “Cohabitation with our own freedom”, Horia Dulvac believes that the signs and editorial market liberalization were felt after 1989 when the “drawer literature” arises. Unfortunately now there is a gap between consumption and aesthetic quality of the books, which makes some valuable books to be hardly noticeable. • 5

Gabriel COȘOVEANU: *„De ce îmbrățișarea facilității nu are legătură cu pretenția de a fi respectat”*

In his article, Gabriel Coșoveanu emphasizes that post-December freedom was useful because we could promote all values that before ’89 could not pass the infernal machine of censorship. • 6

AIUS. 20 DE ANI DE CARTE LIBERĂ

Ilie HINOVEANU: *Editura ca edificiu conceptual*

In his article “Publishing as a conceptual building”, Ilie Hinoveanu brings into question the established history of Nicolae Marinescu’s Aius Publishing House and he does, at the same time, a fruitful balance of editorial activities. • 7



Ion Tuculescu - A fost odată

Tudor NEDELCEA: *Despre colaborarea dintre o editură de stat și una particulară*

I am sincerely impressed by Aius Publishing House editorial achievements, which is why I am proud that a publisher from Craiova fully contribute to enriching the national publishing landscape, and thus to the prestige of my city. • 8

Alexandra DAVIDESCU: *Călătorind prin vârstele omului*

“Travelling through the ages of man” is the title given to her article signed by Alexandra Davidescu, a grouping of texts that expose events in the biography of the author. • 9

CRONICA LITERARĂ

Ion BUZERA: *Poemele captivității*
The theme of poetry book *Un anotimp în Berceni* by Claudiu Komartin is captivity: the ego, the world, the planet etc.. No matter how hard he swim to the surface or to any surface, the generic character still remains a kind of Jonah. • 11

LECTURI

Mihai GHIȚULESCU: *Hainele cele noi ale Tovarășei*

The article „Comrade’s new clothes” reviews the volume *Elena Ceaușescu. Confessions without borders*, a book of memories signed by Violeta Tănăsescu who served, nearly two decades, as English translator for Elena Ceaușescu. • 13

Irina SIMANSCHI: *Malvinas – Mario Sampaolesi*

The poem *Malvinas* by Mario Sampaolesi, published in Spanish-Romanian bilingual edition (with translation into Romanian signed by Geo Constantinescu) at Aius Publishing House from Craiova, has as its starting point the historical reality of the war between Argentina and Great Britain. • 13

Adrian MICHIDUȚĂ: *Ștefan Vlăduțescu. Formule de comunicare*

In its further work of radiographing the area of scientific and literary communication, Ștefan Vlăduțescu, in his book *Existential formulas and literary addresses*, raises the research from the horizontal plane of phenomenal to the vertical plane of the conceptualization. • 14

Flori BĂLĂNESCU: *Fericiții mărturisitori*

The work *Orthodox Clergy in Communist Prisons A-B (Dolj District)* of Ana-Maria Radulescu is one of the few recent attempts documentary based on scientific accuracy, in a post-December historiography hypnotized, as the publicist Romanian literary world, by the quest for rating. • 14

SERPENTINE

Nicolae MARINESCU: *„Întreprinderile cele mai performante în plan economic și social sunt cele care întrețin în interiorul lor echipe cu origini culturale variate”*

For Mozaicul literary magazine, Nicolae Marinescu u obtained an exclusive interview from members of the Administrative Committee of the EOP (European Observatory of Plurilingualism): Mr. Christian Tremblay (Chair), Mrs. Astrid Guillaume and François-Xavier d’Aligny (Vice Presidents) and Ms. Dana-Marina Dumitriu (secretary). • 15

Cătălin GHIȚĂ: *Apoteoza spaghetti western-ului*

This article examines the theme of the *spaghetti western* in European cinema, by focusing on Segio Leone’s famous trilogy, comprising *A Fistful of Dollars (1964)*, *For a Few Dollars More (1965)*, and *The Good, the Bad and the Ugly (1966)*. • 16

ARTS

Nicolae Marinescu: *Monumentul Independenței de la Craiova (II)*

Independence Monument, built in Craiova between 1909 and 1913, destroyed in 1948 by communist authorities to order the Soviets, was one of the most important historical monuments in Europe. • 17

Magda BUCE-RĂDUȚ: *Colecția Ion Tuculescu din Craiova*

It is fitting that this month of the year 2011 when we celebrate 101 years since the birth of artist Ion Tuculescu, to ask if they will find a space to restore in a museum circuit his original creation. • 18

Gheorghe FABIAN: *Muzică sacră*

Among the last Oltenia Craiova Philharmonic concert, it caught our attention two vocal-symphonic music events supported by the symphonic orchestra and choir academic institution: Mischa concert conducted by Mischa Katz (France), with *Rhapsody for alto*, male choir and orchestra by J. Brahms (singer Liliana Ciucă Mattei) and W.A. Mozart’s Coronation Missa. • 19

Mădălina NICA: *Chiar e totul bine?*

In „Chiar e totul bine?“, Mădălina Nica msake a record of performing *Everything’s well that ends well* by William Shakespeare, which was held in the Great Hall of the “Marin Sorescu” National Theatre. • 19

The poems published are signed by Elena Gabriela Lazăra. In its “Translations” column we present the work of Marianne Larsen, translated by Lia Boangiu.



Mozaicul

Revista de cultură editată de AIUS PrintEd

În parteneriat cu

Casa de Cultură a municipiului Craiova „Traian Demetrescu”

DIRECTOR Nicolae Marinescu

REDACTOR-ȘEF Constantin M. Popa

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT Gabriel Coșoveanu

SECRETAR DE REDACȚIE Xenia Karo-Negrea

COLEGIUL DE REDACȚIE Marin Budică Horia Dulvac Mircea Iliescu (Suedia) Lucian Irmescu Ion Militaru Adrian Michiduță Sorina Sorescu

REDACTORI Cosmin Dragoste Silviu Gongonea Petrișor Militaru Luiza Mitu Rodica Stovicek Mihaela Velea

COORDONARE DTP Mihaela Chiriță

Revista „Mozaicul” este membră A.R.I.E.L.

Partener al OEP (Observatoire Européen du Plurilingvisme)

Tiparul: Aius PrintEd

Tiraj: 1.000 ex.

ADRESA REVISTEI:

Str. Pașcani, Nr. 9, 200151, Craiova
Tel/Fax: 0251 / 59.61.36

E-mail: mozaicul98@yahoo.com

ISSN 1454-2293



Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

„un stat acefal și anticultural aproape perfect”

1. Păi, dacă ar fi să fac o listă completă, mă tem că nu mi-ar ajunge întreg spațiul revistei, așa că voi lucra, mai întâi, cu categorii și, abia apoi, eventual și cu titluri de cărți ca atare. Fără libertatea editorială adusă de Revoluția din decembrie – folosesc termenul Revoluție, deși unii îl consideră uzat, însă ce termen ar fi mai bun pentru un fenomen care ne-a adus toate drepturile și libertățile fundamentale? – probabil că între jumătate și trei sferturi din producția editorială a ultimilor douăzeci și ceva de ani n-ar fi existat! N-ar fi existat întreg domeniul literaturii concentraționare și memorialistică privind regimul comunist – iar unele dintre aceste cărți, să le amintim doar pe cele ale unor Ion Ioanid, Constantin Noica, N. Steinhart, Adrian Marino sunt excepționale și literar, ca să nu mai spun că sunt esențiale pentru înțelegerea vieții și a operei de ansamblu a autorilor. Nu ar fi existat nici volumele de documente privind presiunea practică de partid, Securitate și cenzură în vremea aceluiași regim. Să ne gândim, de pildă, că n-ar fi existat excepționalele restituiri realizate de Dorin Tudoran, Luca Pițu, Stelian Tănase, Bujor Nedelcovici, Marius Oprea ș.a.m.d. Tot datorită libertății editoriale s-au întors acasă, „în fizic” sau numai prin operă, autorii exilului. Și nu vorbesc numai despre Eliade, Ciocoran, Ionesco, „cei trei care au speriat Vestul”. Fără acea fericită întâmplare a istoriei, pe unii din autorii des-țărâți nu i-am fi avut deloc, pe alții cu acea parte a

operei scrisă înainte de plecare, însă și aceea înghesuită prin labirinturile „fondurilor S” ale bibliotecilor. Și nu e vorba numai despre autorii cu un pronunțat militantism politic anticomunist, precum Paul Goma, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Dimitrie Țepeneag, Ion Negoieșcu, Ion Caraion, Vintilă Horia, Gelu Ionescu, Dinu Flămând, Emil Hurezeanu, Herta Müller, William Totok, ci și despre cei mai degrabă dedicați literaturii propriu-zise, precum Matei Vișniec, Sebastian Reichman, Gabriela Melinescu, Ilie Constantin, Virgil Nemoianu, Matei Călinescu, Toma Pavel, Marcel Comiș-Pop, Sorin Alexandrescu, Alexandru Lungu etc. Cum ar fi arătat literatura română de azi fără acești autori și încă mulți alții pe care, din păcate, nu i-am găsit acum repede în memorie? Cum ar arăta cultura noastră fără excepționalul Ioan Petru Culianu, autorul unei opere impresionante până la vârsta cuadragenară la care a fost asasinat. Domenii culturale întregi din zona disciplinelor antropologice ar fi fost în continuare subreprezentate și controlate ideologic, mă refer la sociologie, politologie, economie, antropologie, istoria religiilor și filosofie.

Iar dacă ne reîntoarcem la literatură, ne dăm seama că nicio bună parte din cărțile autorilor rămași mereu în țară n-ar fi putut apărea în condițiile cenzurii și ale controlului ideologic din trecut. Și nu mă refer numai la proză, poezie, teatru sau eseu de idei, ci și la domeniul criticii și istoriei literare. Cum ar fi arătat nu doar

istoriile literaturii, cu mai multe goluri decât plinuri, dar cum ar arăta chiar și simplele culegeri de cronici literare, dacă nu ar avea la îndemână întreg „Jotul” de cărți pe care îl are, ci unul cel puțin înjumătățit? Și era să uit un alt fenomen îmbogățitor, recuperarea unor opere sau a unor autori cu totul, mai ales din perioada interbelică – de la Nae Ionescu și Petre Pandrea la Mihail Sebastian și Mircea Vulcănescu, ca să dau câteva repere.

2. Mi-au rămas mai multe decât îmi imaginam! Nu toate au apărut neapărat la edituri craiovene, dar aparțin unor remarcabili autori ai locului, așa că voi folosi un concept extins al „spațiului editorial craiovean”. Știu, de pildă, că în cel privește pe Ion D. Sârbu există o frumoasă competiție între Craiova și Petrița lui Ion Barbu, dar intrucit marele scriitor și-a petrecut cea mai mare parte a vieții sale de autor la D-voastră, îl voi asimila acestui loc. Bun, nu exclud că, în situația unei anchete lansate de prietenul Barbu, să-l re-localizez! Dar acesta este doar un truc de autor. Vorbind serios, nu putem trece peste faptul că apariția unei bune părți din opera lui Sârbu, una esențială, nu ar fi fost posibilă înainte de 1990. Mă refer, în primul rând, la romanul *Adio, Europa*, una din primele cărți, alături de *Luntrea lui Caron* de Blaga, editate cam în același timp, care ne-au dovedit că a existat o „literatură de serțar”, dar mă refer, de asemenea, la excepționalul *Jurnal al unui jurnalist fără jurnal*. Și ca să-i fac un pic de dreptate și prietenului Ion Barbu, voi semnaliza editarea de către acesta a unei părți din corespondența profundă și spumoasă a scriitorului. Dar Ion D. Sârbu este un caz, „cazul Gary”, cum spunea autoarea unei monografii despre Cercul Literar de la Sibiu. În fapt, opera niciunui scriitor de acolo, ca a mai tuturor scriitorilor români, nu ar fi arătat cum arată astăzi în absența evenimentelor eliberatoare din decembrie 1989. Nu știu, de pildă, dacă Gabriel Chifu și-ar fi descoperit și viața de romancier, nu știu cum ar fi arătat cărțile de critică literară ale lui Ion Buzera și mă îndoiesc profund că Marius Ghica s-ar fi putut convorbi cu Jacques Derida și ar fi putut să-și dedice atâta vreme traduceri și exegezei operei acestuia. Unii autori, pe care îi citeșc în *Mozaicul* – care n-ar fi existat! – sau în *Ramuri*, ar fi fost probabil absenți pe de „scena literaturii”. Ar fi existat, oare, remarcabilul poet Nicolae Coandă? Poate, dar într-o altă formulă, probabil, și



Ion Ţuculescu - Priviri

libertatea editorială

În luna mai a acestui an se împlinesc 20 de ani de când piața editorială s-a îmbogățit cu Aius.

Ca și alte instituții similare, a profitat de ofertanta piață a României postdecembriste, de nevoia libertății de exprimare. Într-un moment prielnic bilanțului, vă propunem ca subiect de reflecție aceste două decenii de libertate editorială. Dezbateră rămâne deschisă pe parcursul întregului an 2011.

1. Căror cărți apărute în ultimii douăzeci de ani le asociați libertatea editorială postdecembristă din România și, mai ales, de ce?
2. Ce carte apărută în acești douăzeci de ani în spațiul editorial craiovean v-a rămas în memorie – fie ea și afectivă?
3. În ce măsură statul român susține/ poate să susțină/ trebuie să susțină viața editorială românească?

oricum fără partea de jurnalistică de idei și atitudine.

3. Mă miram eu să scap! Adică după sumara trecere în revistă a lucrurilor bune, să nu trebuia să mă refer și la nenorociri! În ceea ce privește cultura, ca și alte „dexterități”, precum sănătatea, educația, grija față de categoriile sociale și de vîrstă vulnerabile, statul român face ceea ce știe el mai bine, adică stă. Iar când nu stă, abia atunci începe nenorocirea adevărată: închide instituții culturale și spitale, reduce salariile profesorilor, fără a-i uita pe medici și artiști, se repede cu suprataxe pe drepturile de autor ș.a. m. d. Și încă e bine că nu-i vine să pună mîna pe pistol, precum reprezentantul unui stat antecessor celebru, când auzea de cultură. Scurt spus, e un stat acefal și anticultural aproape perfect și asta nu de azi, de ieri, ci de vreo șaiszeci de ani, indiferent că și-a schimbat pielea acum vreo douăzeci și ceva. Ca să fiu mai nuanțat, amintesc că există câteva mijloace de sprijinire a culturii scrise, începînd cu AFCN și sfîrșind cu ceea ce fac primăriile și consiliile județene în această privință, dar totul funcționează românește adică anapoda. Din pricina ritmului un pas înainte, doi înapoi, în care este adoptat bugetul național, apoi cele locale, banii pen-tru publicații vin după jumătatea anului și va mai fi de vreun folos numai publicațiilor culturale care n-au falimentat încă și/ sau au găsit înțelegere, în ce privește întîrzierea plăților, la tipografii și furnizorii de servicii. Subvențiile pentru cărți nu doar că vin cu în-tîrziere, dar vin *post festum*, după apariția tipăriturii, de parcă o edi-tură, dacă ar avea bani pentru investirea într-o carte, ar mai so-licita subvenție! Nu mai vorbesc despre nenumeratele scandaluri care ies după ce se aprobă distri-buția. Unii autori, pe care îi citeșc în *Mozaicul* – care n-ar fi existat! – sau în *Ramuri*, ar fi fost probabil absenți pe de „scena literaturii”. Ar fi existat, oare, remarcabilul poet Nicolae Coandă? Poate, dar într-o altă formulă, probabil, și

Acum vreo zece ani, aflasem că mai mulți bani pentru subvenționarea culturii scrise veneau de la institutele culturale străine, de

la instituții internaționale de spri-jinirea a culturii și fundații, chiar de la diverse ambasade, ale unor țări grijului nu doar cu propria lor cultură, ci și cu cultura noastră, decît din partea instituțiilor de profil ale statului român. Probabil, și acum lucrurile stau cam la fel, doar că nu am eu informații mai recente.

Dacă ar putea face ceva acest stat pentru a susține viața editoria-lă băstinașă? De putut, ar pu-tea, doar că este foarte greu să-ți imaginezi că ar și dori asta. S-ar putea inspira, de pildă, în neapărat din experiența occidentală, ci din cea poloneză, că și ei sără-cii au trecut prin deșertul comu-nist. E o experiență pe care o cu-nosc mai bine. O carte de acolo comparabilă cu una apărută aici – să spunem, același autor, ace-eași carte, aceleași condiții tipo-grafice – este cam la jumătate din prețul cărții de la noi. Bun, în con-dițiile unui salariu minim de trei ori mai mare decît cel din Româ-nia, toate prețurile poloneze, dar absolut toate, la produse compa-rabile, sînt mai mici! Cum 1 zlot = 1 leu, comparațiile sunt ușor de făcut! E adevărat că, acolo, TVA-ul pentru presă este de 6%, iar cel pentru produsele culturale – cărți, CD-uri, DVD-uri, bilete pen-tru spectacole, cinema etc. – este 0%. Da, chiar așa scrie, 0% TVA, nu scrie fără TVA, probabil din motive contabile. Pe deasupra, toate librăriile, cel puțin toate cele din Cracovia, acordă automat o reducere de 10% la carte pentru toți cumpărătorii profesori, elevi sau studenți. Bun, există și restau-rante și cafenele care acordă asemenea bonușuri respectivelor categorii. Nu știu dacă prin pre-vedere legală ori numai din prici-na bunului simț, niciun distribuitor de carte, presă și alte pro-duse culturale de acolo nu percepe un procent mai mare de 20% din valoarea produsului, cei mai mulți fiind de altfel fixați între 15 și 18%. Nu mai intru în detalii că ne facem inimă rea degeaba. Statul nostru nu se va inspira din experiența poloneză atîta vreme cît are la îndemână experiența comunistă mult mai avansată și, Doamne ferește!, chiar și pe cea fascistă.

■ IRINA PETRAȘ

de douăzeci de ani, cheltuim energie enormă pentru a număra „păcate via Securitate” ale scriitorilor

1. Trebuie să spun de la început că, deși sunt în stare de entuziasme și chiar de exuberanță când e vorba de proiecte culturale importante pentru comunitate, îmi repugnă total patetismul, fie el negru ori trandafiriu. Nu voi putea vorbi înălțat despre starea cărții sub comunism și nici nu voi exulta vorbind despre cum stau cartea și scriitorul astăzi (mi-e greu să spun *sub* ce, dată fiind lipsa de logică și program a ultimelor două decenii). Pentru mine, lectura și gustul sunt/au fost mereu libere și subiective. Cititorul e cel-care-gândește-singur și nu poate fi înșelut și nici manipulat.

Anton Tauf spunea într-un interviu că „generația noastră a fost condamnată să citească numai capodopere”. Exprima lapidar un adevăr pentru unii incomod – accesul la marile cărți ale omenirii a fost favorizat de regimul comunist și fiindcă era interzis cel la cărțile „curajoase”, adică, ori cât ar suna asta a fluierat în biserică, la cărțile conjuncturale. Am mai spus-o, deloc oarbă și nicicum orb în jurul vedeam ce se întâmplă în jurul meu și nu aveam nevoie să-mi spună „adevărul”

cineva din afară ori de departe... Marile cărți din bibliografia „obligatorie” mă învățaseră destule despre firea omenească (și mă învăț încă), nu cred nicicum în cititorii cu „teză” și „tendință” ai trecutului și prezentului. În ce mă privește, n-a „ieșit” din lista mea niciun autor care era *acolo* dinaintea de 1989. De „intrat”, intră mereu câte un nume, iarși nu neapărat în vogă. Niciuna dintre dezbaterile bune sau rele despre viața lor de *oameni sub vremi* nu a atins în vreun fel *local* cărților lor în lista memoriei mele, care alege exclusiv prin metoda relației-directe-cu-textul, numită și lectură. Reflexivă. Nu-mi plac nici demofările, nici sanctificările. Nu accidentele și incidentele, fie și spectaculoase, mă atrag, ci numitorul comun al evenimentelor, substanța durabilă și, eventual, pipăibilă. *Urma! Distanța* pe care mi-o dă gândul permanent al muriturii mă face să fiu ori să par nepăsătoare când e vorba despre felurile bătlăii de-o clipă și cu mine, pentru mine, îndoielnice. De douăzeci de ani, cheltuim energie enormă pentru a număra „păcate via Securitate” ale scriitorilor. Ca și cum, în rest, am trăi într-o

lume imaculată. Ca și cum n-am și destul scriitori/oameni care s-au turnat/trădat/săpat fără să aibă nevoie de instituții specializate...

Încântată de sine dez-încântare a egografilor cade perfect pe deruta omului micșorat al mileniului trei. În cazul *jurnalelor, memoriilor, egografilor* scrise din perspectiva unui autor dispus să se confeseze cu o „nerușinare” nu tocmai la îndemână înainte, dezinhibările sunt *accentul nou* cel mai evident. Libertatea editorială dispune care vorbiți a rupt barajul, iar urmările nu sunt toate bune. Sigur, au apărut jurnale din infern, necesare. Dar, în general, nu pariez pe cărțile cu subiecte la modă. Care, de pildă, pledează pentru despărțirea *declarativă* de trecut. Demonstrativă și conjuncturală, aceasta înseamnă, în fond, *despărțire de viitor*. Nu-mi plac nici cărțile în care „sexul vorbește” nu fiindcă are ce spune (și are!), ci fiindcă „s-a dat liber” la pornografie și se poate spera un profit.

2. *Lista Irinei* conține destui scriitori craioveni. În loc să numesc o carte sau alta, fiind eu mare iubitoare de *cărți de referință*, rețin aici doar proaspătul,

înțeleg, *Dicționar biobibliografic al membrilor Uniunii Scriitorilor din România, filiala Craiova*, apărut la Editura „Aius” (La mulți ani!), care, sper, numără mai bine decât mine.

3. O problemă serioasă pentru edituri e aceea a difuzării, puțin ameliorată după spargerea distribuției centralizate de dinaintea de '89. Achizițiile pentru bibliotecile școlare ori publice (dintre care unele s-au desființat între timp!) se fac la voia întâmplării. Subvențiile sunt puține și cu mecanisme de accesare greoaie. Depozitul legal nu se mai respectă. Editarea unei cărți garantează tot mai puțin calitatea de scriitor autentic. Dacă ai bani, îți „faci” oricând o carte, așa cum ți-ai face, să zicem, un permanent la coaforul de lux (ce dacă zace în depozitele editurilor ori în debara?). Meseria de corector a dispărut, până și la marile edituri și reviste greșelile topăie în voia lor în pagină. Premiile literare – mărunte, fără miză. Juriile, prin forța lucrurilor, superficiale și incompetente. Criticul literar și-a pierdut perspectiva panoramică. Așam douăzeci și ceva de ani, știam tot ce se tipărește în țară. Biblioteca ju-

dețeană achiziționa prompt măcar un exemplar din fiecare titlu... Cititorul nu s-a îndepărtat de literatura contemporană – atâta doar că e mai derutat și mai sărac. Ori cărțile prea scumpe. Noroc că a apărut Internetul!

Cine poate fi socotit vinovat de așa-zisa degradare a statutului social și simbolic al scriitorului român? Mă tem că vremea/vremurile și timpul, ca-ntotdeauna când ceva pare să nu mai fie cum a fost. Oricum, cetatea nu poate fi *obligată* să-și recunoască scriitorii. Ei, scriitorii, au în sarcină să-și dovedească rostul și valoarea de întrebunțare. Scriitor în vogă a fost mereu cel care a „căzut” exact pe o exigență acută ori acutizată a prezentului său. Nu poți pretinde să ți se dea automat un loc în societate dacă/ fiindcă nu știi să-l câștigi. Asta nu înseamnă că nu privesc cu jind la țările care își cunosc bine prioritățile, care știu cât înseamnă Cultura pentru locul în lume al unui popor (de pildă, țările nordice). Din păcate, nu suntem nordici. Suntem, așa zice, oameni de răscruce, mereu *între*, hărțuiți de alții, dar hărțuindu-ne sadic și „eficient” și între noi.

■ PAUL ARETZU

libertatea editorială nu înseamnă altceva decât șansa marii literaturi

1. În perioada comunistă a funcționat o cenzură ideologică drastică. Cenzorii erau niște cerberi (scârnavi) care păzeau nu intrarea, ci ieșirea din Infern. Mecanismul decurgea atât de bine, încât scriitorilor li se formase o a doua natură, autocenzura. Ei știau ce trebuie și ce nu trebuie scris. Se practicau, însă, diverse tertipuri, aluziile, formula esopică, evazivitatea. La început, existau indexuri cu autori proscriși. Când s-a mai liberalizat viața publică, cenzura nu a încetat. Textele autorilor clasici erau în continuare pline de croșete, nu puteai avea încredere în fidelitatea edițiilor. Regimurile de tip totalitar și-au dorit întotdeauna să manipuleze și să controleze mințile oamenilor. Au existat în comunism, domenii, subiecte literare, chiar cuvinte prohibite. Scriitorii inadaptabili au ales fie exilul, fie sertarul. Pentru a-și asigura subsistența, mulți dintre ei au trebăluit anonim la institute de cercetare sau au făcut traduceri.

În această perioadă, scriitorii și cititorii au avut nostalgia cărților adevărate. Speranțele au fost foarte mari în 1989. Mai întâi, au funcționat însă defulările, prostul gust, senzaționalul. Piața literară s-a umplut cu subliteratură, activitatea editorială învățând din mers „economia de piață”. A pro-

liferat pornografia, sentimentalismul ieftin, naturalismul. E adevărat că a existat și o aviditate pentru memorialistică, pentru autenticism. Pentru ca, în activitatea editorială, să se impună o cenzură, în primul rând, a valorii, este nevoie de schimbarea calității cititorilor (azi, numărul lor a scăzut îngrijorător) și de o politică culturală. Nivelul editorial s-a îmbunătățit, însă, prin fermitatea criticilor și chiar a autorilor înșiși, prin maturitatea editorilor.

Libertatea editorială nu înseamnă altceva decât șansa marii literaturi.

2. În cele două decenii de după 1989, s-au afirmat în Craiova câteva edituri prestigioase, interesate de actul cultural: *Editura Aius, Scrisul Românesc, M.J.M, Ramuri*. Nu putem numi o singură carte memorabilă, apărută în întreg spațiul editorial craiovean, într-un timp atât de îndelungat. Ne vom limita la a aminti câteva cărți publicate de *Aius*, cu adevărat însemnate: celebra *Istorie universală a teatrului* a lui Ion Zamfirescu, operele complete ale lui Max Blecher, cărți aparținând lui Adrian Marino, Nichifor Crainic, Ion Petrovici, Mircea Florian, Mihai Uță etc. Un rol important în politica de recuperare filozofice îl are tânărul Adrian Michidută, îngrijitorul colecției afe-

rente. Este de remarcat și interesul pe care editura îl acordă valorificării scriitorilor zonei.

3. Istoria ne învață că prestigiul unei țări este dat, în primul rând, de cultura sa. Cu sacrificii, cu entuziasm, cu responsabilitate, editurile fac servicii culturale. Recunoaștem că se poate trăi numai cu hrană materială. Dar oamenii, nefiind animale, nu se pot mulțumi cu satisfacția mâncării și a înnulțirii. Dumnezeu a dat omu-

lui suflet și minte, adică dimensiune spirituală. Statul este obligat să susțină tot ceea ce se îmbogățește latura culturală a unui popor. Cultura este definitorie pentru ființa umană și pentru cea etnică. Din păcate, statul român face parte din altă realitate. *Rațiunile* oamenilor politici sunt altele decât cele ale esenței umane. De altfel, nivelul și conștiința lor culturală lasă adesea de dorit. Când intelectualitatea este sfătuită cu

indiferență să se mute în altă țară, când cultura, educația, sănătatea sunt socotite împovărătoare pentru efortul bugetar, când destinele țării sunt hotărâte, adesea, de repetenți, de aroganți, de oportuniști, istoria se răzbuună.

Având în vedere împlinirea vârstei de douăzeci de ani de activitate a Editurii Aius, apreciem performanțele ei și îi dorim viață lungă și să se afle mereu în cărți, cum se zice.



Ion Țuculescu - Noaptea salcânilor

Andrei Marga: „cultura este veritabilul factor hotărâtor al dezvoltării societății de astăzi”

Luiza Mitu: *Domnule Marga, în 1999 ați acordat revistei Mozaicul un interviu în care ați dezbătut pe larg reforma învățământului și provocările noului secol. Afirmati la un moment dat că reforma educației depinde de starea societății românești actuale. În ce măsură este astăzi școala românească pregătită să corespundă provocărilor secolului XXI? De ce nu a reușit învățământul românesc să rezolve problemele consemnate de diagnoza din 1997?*

Andrei Marga: Ceea ce am spus atunci în '99 rămâne valabil. Evoluția învățământului din România depinde de evoluția societății românești. În definitiv, dintr-un punct de vedere, cum e societatea așa e și educația. De pildă: societatea românească la această oră nu are o proiecție a propriei dezvoltări. Ca o consecință nici învățământul nu are o proiecție clară a unei dezvoltări. De învățământ depinde și noua lege a educației în care se adoptă soluții improvizate, se pretiu din contexte idei disparate care nu mai sunt apoi bine legate. Desigur, întrebarea dumneavoastră vizează lucruri mai ample. De ce

nu a reușit școala, sau mai bine zis educația, în general, să facă schimbările necesare. Nu a reușit pentru că la fiecare guvern care a venit era cineva care vroia să facă el însuși încă o reformă a educației. Ori nu se pot face reforme ale educației în fiecare an. Mai mult, reformele se fac după proiecte bine gândite, după decizii chibzuite, cu forțe ample. La această oră se încearcă o reformă a educației, dar ea nu este nici concepută coerent, nici dusă de oameni competenți. Țintele nu sunt clare. Tot ce e clar sunt câteva mijloace sumare. În mare, așa spune simplu, educația suferă din cauza necalificării celor care iau decizia la această oră.

astăzi performanțele în orice domeniu sunt mediate, sunt mijlocite de cultură

L.M.: *Multe dintre problemele care frânează clădirea unei societăți românești solide sunt cauzate de necunoașterea sau chiar de degradarea sensurilor de bază ale conceptelor. Care mai este rolul culturii în societatea de astăzi?*



A. M.: Suntem societatea modernă târzie de astăzi, considerată astfel după ceea ce se numește cotitura culturală. Prin cotitura culturală s-a înțeles deja încă din anii '70, când a apărut și termenul, că în societăți cum este și societatea noastră s-a intrat într-o situație nouă în care totul depinde de cultură. De pildă, performanța într-o fabrică depinde și de cultură, sau societate în primul rând, dar și de cultură într-un

înțeles mai cuprinzător, a angajaților; funcționarea unui partid depinde de cultura politică a celor care compun acel partid; funcționarea unei administrații depinde de cultura civică, de cultura juridică, de cultura în sensul larg a administratorilor și așa mai departe. Prin urmare, răspunsul este că astăzi performanțele în orice domeniu sunt mediate, sunt mijlocite de cultură, cultura fiind, ca să folosim un limbaj al secolului

XIX, veritabilul factor hotărâtor al dezvoltării societății de astăzi

L. M.: *Fac apel la literatură pentru următoarea întrebare. Eugen Ionescu era de părere că omul nu se poate dispensa pentru a trăi și acționa de problematizarea felurilor ultime și de gândul că omenirea are un viitor. Estomparea acestor feluri ultime poate produce o criză a civilizației?*

A. M.: Avem de a face cu o criză a culturii de fapt. Nu știu dacă prin civilizație înțelegem concretizările culturii, de la concretizări tehnologice, afecționale, comportamentale. Dacă este așa, atunci trebuie spuse două lucruri: 1. civilizația în înțelesul de adineaori sugerat depinde de cultură; 2. cultura însăși are probleme. Interogațiile privind sensul au slăbit în cultura de astăzi, iar cele în sensul ultim al vieții au slăbit aproape complet. Dacă ne uităm și în televiziuni și în presă discuția asupra lor este foarte foarte restrânsă. Deci cred că avem o criză a sensului prin care înțeleg faptul că sensul nu se mai tematizează destul.



■ **HORIA DULVAC**

coabitări cu propriile libertăți

1. Primele simptome ale acestei libertăți, în ordine logică, sunt desigur cele aparținând controversatului gen al literaturii de sertar. O specie generatoare de așteptări disproporționate, căroră și eu personal le-am căzut victimă (în genere, minunatele noastre inocențe ne fac predispuși la victimități și deziluzii de tot felul).

În ceea ce consideram eu a fi un raport natural al proporțiilor dintre duritatea dictaturii și dimensiunea reacțiilor, răspunsul literaturii de sertar m-a dezamăgit și m-a făcut să mă întreb dacă nu cumva sintagma fusese concepută să ascundă și să drageze lașități și complexe scriitoricești.

Dar sertarul a dezvoltat dacă nu o recoltă robustă, măcar una delicioasă prin rafinament, autenticitate, surpriză, tonus etc (I. D. Sărbu, Țuța, Steinhardt, Goma, Nedelcoevici, Anania, Marino, ș.a, într-o enumerare accidentală). Acesta a fost, așadar, primul impact al libertății care a avut asupra noastră efectul unui *big-bang*.

Începând de atunci, nu cred că s-a mai pus în vreun fel problema libertății editoriale, ba dim-

potrivă. Un desfrâu psihanalizabil al libertăților de tot felul. Atât în planul scriiturii (impulsuri no-uzăciste de revoluții estetico-sexuale, accese critice de demolare a miturilor literare naționale, etc), cât și al lipsei de complexe (ba chiar de minimă reflecție) în planurile editoriale. Am asistat la o prolificitate deconcentrantă atât a editorilor private, cât și a producătorilor lor. La o schimbare (uneori dramatică, sub efectul mobilității „capitaliste” a economiei) a statutului vechilor edituri „de stat” cărora le prezervasem admirație și prestigiu precum și la o inflație de editare a cărților și revistelor.

În ceea ce mă privește, nu am avut niciodată probleme în gestionarea diversității și a fertilității, chiar dacă uneori, intrând într-o librărie, mă simteam panicat de abundanță, dacă nu șocat de alături revolvatoare ale cărților sau vecinătăți indecente în rafturi (Cioran lângă Sandra Brown sau, mai de curând, o carte a onorabilității de altfel creator de modă Cătălin Botezatu, expusă la loc de cinste printre alte *best seller*-uri, fapt ce mi-a provocat reflecții amare ba chiar răutăcioase asupra propriilor noastre neputințe scriitoricești).

Așadar, răspunsul la întrebare este: toate aparițiile editoriale poartă marca libertății, oriunde ar

fi plasate ele în câmpul elitismului cultural, problema nu mai este acum a cenzurii, ci a modului în care gestionăm relația cu propriile noastre libertăți. Și mă refer aici nu doar la scriitorii, ci și la editori, căci criteriul ideologic pare a fi fost confortabil înlocuit cu acela al „eficienței” financiare, editorii nepierzând (cel puțin în ceea ce mă privește) niciodată ocazia să îmi aplice lecții (directe sau măcar prin abordarea unor aere competente) de „pragmatism”. Trebuie însă înțeles că în această ecuație a eficienței culturale intră o serie de factori sociologici complecși, din care nu excludem distribuția, mecanismele afacerii, media, investiția în calitate și pariul cultural pe scriitor în termen lung. Ori tocmai banii, cu încercările lor de snobism cultural pozitiv (în acest caz), apertul neobosit al oamenilor spre produsul original pot face jocul acesta mai interesant, iar promovarea unui scriitor ar trebui să fie o afacere cel puțin la fel de profitabilă cu a achiziționa pânza unui artist plastic ce va fi bine vândut.

2. Am prețuit cărțile tuturor prietenilor și cunoscuților care mi le-au dăruit sau pe care le-am achiziționat ori citit. În câmpul acesta al performanțelor literare sunt structural și rațional generos (deși am un simț critic-estetic în-

grozitor de lucid) pentru că, dincolo de idoli greșit amplasați, inadvertențe, stupidități de încardare critică, etc., distanțele dintre cei mai mulți autori originali sunt mici, din perspectiva societății materiale în genere, uneori ca la competițiile de alergare pe suta de metri. La aceasta, adăugăm posibilitatea potențială ca orice scriitor să ne surprindă cu un volum uimitor, atâta timp cât îl bănuim că scrie – ba chiar după moarte, cum am văzut.

Așadar, memoria afectivă este primitoare și deschisă. Voi da totuși un nume, deși nu aveam de gând: este vorba de o delicioasă apariție la editura Aius a cărții lui Max Blecher, „*Întâmplări din irealitatea imediată. Nimi cicatrizate. Vizuina luminată*”, cu o prefață de C.M. Popa. O apariție în anul 2009, printre cele mai frumoase proze (re)gustate în ultima vreme, sentiment amplificat și de faptul că primisem cartea cadou. Era spre sfârșitul târgului de carte Gaudeamus și unul dintre angajații editurii mi-a oferit acest volum. La întrebarea mea câte exemplare vânduseră până spre sfârșitul Târgului, răspunsul a fost: „Un singur exemplar”.

3. Subiectul statului în povestea culturii e de natură să ne provoace alergii. Da, statul poate să intervină în bugetele diverselor întreprinderi culturale. Problema

e cum o face și cu ce preț. Și nu este vorba de prețul plătit în bani să ajute ca bunul samaritan cultural, ci de consecințele și dezechilibrurile pe care le pot genera diversele sale forme intervenționiste. Problema ține de efectele teribilelor inabilități pe care administrația le poate săvârși în mod fatal și natural prin implicarea sa într-o zonă atât de fluidă și sensibilă ca cea a culturii. Pentru că structurile administrative sunt oarbe din punct de vedere al recunoașterii originalității stilistice (în sensul în care, de pildă, Freud spunea despre copil că e „psihic orb”) și, chiar dacă organizează de pildă susținerea culturii prin proiecte (forma cea mai înaltă de finanțare, care ține de intervenționismul inteligent), totuși nu sunt capabile să aducă în față decât *actul estetic consacrat*.

Or, expresia stilistică va avea întotdeauna un retard față de consum (care este marcat consecrația imediatului), deși adevărata miză se joacă în „salonul refuzatorilor”, în care staționează cei care sunt mai greu de recunoscut.

Iar cei care îi recunosc, poate nu au chef să facă publică aceasta, fiind parte a aceeași competiții, sau văd și recunosc, dar nu au vocea publică, sau o spun, dar degeaba o spun, și așa mai departe.

■ GABRIEL COȘOVEANU



„de ce îmbrățișarea facilului nu are legătură cu pretenția de a fi respectat”

1. În principiu, libertatea post-decembristă a folosit pro-movării și restituirii tuturor valorilor care, înainte vreme, nu putea trece de mașinăriile infernale ale cenzurii, fie din cauza unor pasaje care intrigau stăpânirea (prin teme, termeni sau ambiguități situaționale), fie, de multe ori, prin poziționarea autorilor. Cei clasici, nemaifiind fizic, puteau apărea în ediții croșetate convenabil pentru cărmăcii de atunci, cei încă activi nedorind – câți vor fi fost, spre cinstea lor – să negocieze cu inși obtuzi ori agramatați sau răutăcioși pur și simplu, atunci când nu erau toate acestea la un loc. Din fericire, la *Aius* a existat de la bun început o viziune, dată fiind prezența salubră a unor profesori adevărați, cu experiență, bun-gust și, mai presus de toate, decentă. Aici nu s-a rătăcit vreun veleitar care să urmărească senzaționalismul și profitul necondiționat. Ne amintim că, măcar în primii ani de după 1990, s-au făcut averi în România prin publicarea unei maculaturii ce părea, atunci, expresia dezinhibării, iar toți însetații de subiecte șocante, cu (fals) potențial revelatoriu, s-au înghesuit să-și facă – deh, carte puțină, și în raft, și în cap – adevărate colecții. Aglomerările de atunci, generate, vinovat, din confuzie, nu mai reprezintă, astăzi, absolut nimic. Nu sunt revizitabile, nu pot fi lăsate moștenire, nu sunt decât semnul rușinos al căutării disperate după imediatețe în trăiri și ecleraj strident, aspecte vizibile în tehnicile telenovelor. Prin umare, așașia numita libertate a faptului de a fi fost create, pas cu pas, *collecțiile* ca atare la *Aius*, mod de

organizare ce atestă vizualizare sănătoasă și gândire pe termen lung. Dacă ar fi asociat lucruri ce vor rămâne, așa alături, *mutatis mutandis*, seria *Societatea Civilă*, de la *Humanitas*, care a umplut, fundamental, multe goluri în reflexele de cogniție românești, îndopate cu marxism antielitist – vă amintiți că, la un moment dat, un înalt demnitar a acuzat editura că împroășcă piața cu ideologie de dreapta? – cu seria de eseuri de la *Aius*, hrănite din deschiderea generală ideatică și personalizate încât să nu fie confundabile cu alte creații care au caracterizat procesul de emancipare a societății românești (încă sceptică la fenomenul cultural autentic).

2. Rețin, în primul rând, cărțile despre care am scris, am vorbit, la radio sau TV ori în alte împrejurări. Și aici a funcționat acea solidaritate prin care mozaicarii s-au menținut împreună, cu toate programele lor diferite de integrare în lume și în scriitură. Și-au prezentat unii altora cărțile apărute la *Aius*, într-o manieră credibilă, pe un ton măsurat, apt să creeze emulație și să atragă tinerii spre edificiul hermeneutic tot mai marcant în viața literară a zonei și, apoi, a țării. Ceea ce s-a și întâmplat: gruparea, consolidată prin volume, a produs o a doua generație, iar acum este la a treia, impetuoasă și bună moștenitoare a ideologiei pașoptiste, asta însemnând, comprimat, spirit combativ, eficacitate și efort orientat public, totul provenit din resemantizarea unor idealuri greu de tocit. De aceea, e ca și imposibil

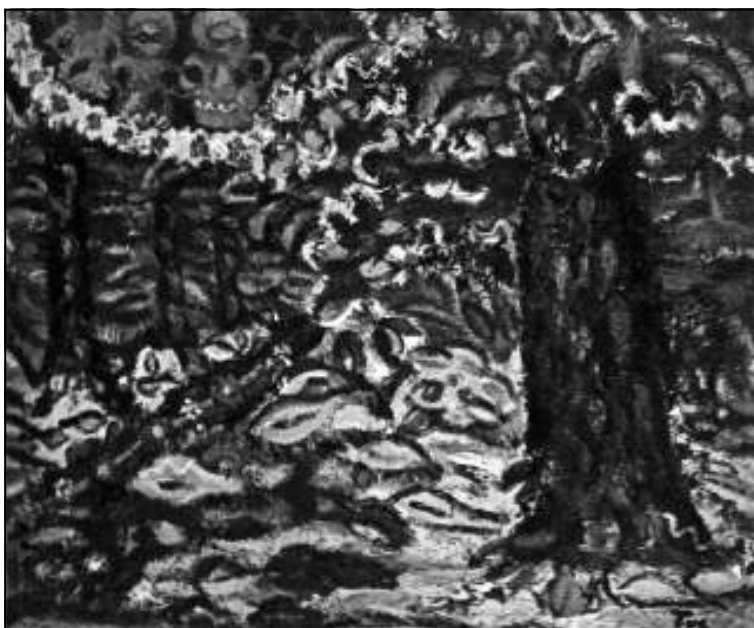
să nu-mi manifest atașamentul față de omul care a patronat, de la înălțimea operei, reactivității și suferinței sale – da, probabil că are și suferința o altitudine, una de strigăt găuit de teroarea istoriei – o bună parte din mersul tot mai mășăluit, ca de bătaie lungă (mai sunt încă multe de făcut în țara asta, fel de a spune că omul de cultură trebuie să fie înarmat și luptător, cam în genul pașoptiștilor), al mozaicarii: Adrian Marino. Așadar, menționăm aici *Cenzura în România. Schiță istorică introductivă*, respectiv *Descoperirea Europei*. De altfel, mai multe simpozioane ale grupării s-au centrat pe metamorfozele libertății și pe avatarurile opiniilor pro-occidentale în spațiul autohton. Pentru istoria literară, dar și pentru sufletele prinse în iconografie, s-ar cuveni menționate și volumele care te fac din nou părtaş al acelor animate, memorabile colocvii.

3. Dacă un stat se legitimează, prioritar, prin cultura sa, atunci nu ar trebui să-i fie deloc indiferent relieful atât de capricios al producției editoriale. Da, e de intervenit instituțional aici, dar cu o dreaptă măsură, adică printr-o gestionare și distribuire obiectivă a fondurilor; o cale încă și mai sigură, pentru că mai scurtă și lesne motivabilă, ar fi însă indicarea publică a proiectelor prolixе, irelevante ori de-a dreptul periculoase (tocmai din motivul irelevanței lor). Chestiunea e similară peisajului din *mass-media*: fără supraveghere, dar nu în sen-

sul din Levi-Strauss, ci în direcția în care stabilea Maiorescu o *hygiene des lettres*, nu ai cum modela gustul public, care nu se formează de la sine și fuge, instinctiv, de formulele care-i explicitează, inițial prin școală, de ce îmbrățișarea facilului nu are legătură cu pretenția de a fi respectat. În cultură, ne pare rău că trebuie să repetăm un truism cât un dinozaur, *nu există democrație*, nu se poate imagina, ca în mintea ignară a jdanoviștilor, poezie, de pildă, fabricată pentru înțelegerea „maselor largi populare”. Statul are obligația – e stipulat și în legile organice – să susțină, adică să stipendieze, *personalitatea* sa, or aceasta nu e definibilă în cifre, ci în patrimoniu cultural și în aur cenușiu. Cifrele au o relevanță a lor când e să întocmim chipul hăd al crizei, dar o discuție serioasă se poartă altfel, pornind, spre pildă, de la o observație ternă: artistul cutare a fost, bietul de el, în criză, famelic și nerespectat de stat, dar, azi, același stat se mândrește cu el, îl pune la loc de cinste în armoariile naționale, și, în același timp, manifestă aceeași desconsiderare față de artiști emergenți, pe care succesorii decidenți se vor întrece să-i pună, spre gloria lor, a epigonilor vreau să zic, printre însemnele heraldice. În ultimele două decade – pentru că, înțeleg, această etapă e în *chestie* – statul nu a dat cele cuvenite producției editoriale serioase, dar nu a conținut să ceară.



Ion Ţuculescu - Interior fărânesc



Ion Ţuculescu - Iarna în pădure

■ NICOLAE MARINESCU



(Urmare din pagina 1)

Cu atât mai mult cu cât încercările de analiză și evaluare lucidă a genocidului cultural construit cu metodă și obstinație în comunism rămân temerare inițiative ale unor solitari. Cărțile manifest ale lui Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române* (Cartea Românească, 2008) și *Literatura română sub comunism* (Cartea Românească, 2010), bine primite de critica literară, au rămas, din păcate, la nivelul dezbaterii teoretice între membrii unui club de inițiați, fără ecou în conștiința majorității intelectualității operante în plan instituțional și în viața publică.

Este, poate, relevant să comparăm tirajul acestor lucrări cu numărul profesorilor de literatură română din învățământul preuniversitar și universitar, care ar trebui să aibă în bibliotecile personale aceste studii, instrumente de lucru obligatorii pentru formatorii de conștiință civică la noile generații. Dacă am lua în considerație și numărul studenților, ca să nu mai vorbim de istorici, sociologi, psihologi etc., care ar putea valorifica sugestiile propuse, am vedea limpede cât de mare rămâne nevoia de „spirit critic”, în sens maiorescian, în societatea românească de astăzi.

Puțini conștientizează dezastul cultural produs programatic de autoritățile culturale române, controlate de la Moscova, prin Decretul din mai 1945: „Până la 1 august erau puse la index 910 titluri (în română, maghiară, italiană și franceză). În 1946 se da publicității o nouă listă, cu 2538 de titluri, pentru ca în 1948 să se dea publicității broșura *Publicității interzise până la 1 mai 1948* care cuprindea într-un volum de 500 de pagini listele anterioare, completate cu un număr uluit de autori și titluri de cărți... în numai patru ani lista număra 8779 de titluri. O listă, firește, deschisă, care crește terifiant cu câte o mie de titluri pe an prin sesizări, denunțuri și inițiative personale” (Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism*, op. cit., pag. 54).

În aceeași lucrare, Eugen Negrici remarcă acțiunea convergentă și brutală de comunizare a culturii prin sovietizarea școlii, controlul uniunilor de creație, dar și al activității editoriale: „Prin Decretul nr. 17/1949 pentru editarea și difuzarea cărții, activitatea editorială intră sub controlul Ministerului Artelor și Informațiilor. Acesta se va transforma – prin Decretul nr. 214/20 mai 1949 în Ministerul Artelor. Se prevedea trecerea la noul minister a Direcției Presei și Tipăriturilor, iar prin Decretul nr. 218 din aceeași dată

se înființa Direcția Generală pentru Presă și Tipărituri (DGPT), organism cu multiple funcții de cenzură și control. El autoriza apariția tipăriturilor, difuzarea, importul, exportul de ziare, cărți, obiecte de artă, reglementa regulile de funcționare a librăriilor, anticariatelor, bibliotecilor, depozitelor de carte, dădea instrucțiuni cu privire la organizarea birourilor de cenzură din capitală și din provincie, stabilea condițiile în care se ștampilau șpalturile sau manuscrisele cu mențiunea «Bun de imprimat» sau «Cenzurat». Sunt interzise în același an, 1949, creațiile populare cu conținut ideologic neadeccat (119 de cântece interpretate de Maria Tănase, Maria Lătărețu, Fănică Luca, Ioana Radu și alții, multe dintre ele fiindcă vehiculau formula legionară (!) «Foaie verde». Devine obligatorie înregistrarea mașinii de scris la Militie și autorizarea de către aceasta a cumpărării panglicilor” (pag. 64).

Dacă adăugăm că în ultimii ani ai regimului comunist, când criza economică profundă l-a obligat să restrângă până la insuportabil cheltuielile pentru cultură, un roman ajunsese să se vândă conspirativ, ca astăzi drogurile, putem înțelege de ce numai în Craiova s-au înființat în 1991 vreo 40 de edituri.

Legislația revoluționară a Guvernului Român a eliminat orice constrângere ideologică, existând numai obligația înregistrării activității editoriale exclusiv ca societăți comerciale. Mai mult, ulterior editurile, încadrate la „servicii”, au fost scutite de impozite timp de doi ani.

Nu poate fi ignorat nici faptul că absența unei legi a drepturilor de autor până în martie 1996 a permis activității editoriale un grad de libertate demn de timpurile perioadei pașoptiste.

Libertate și constrângeri

O retrospectivă asupra evoluțiilor din acest domeniu de activitate în ultimele două decenii evidențiază câteva schimbări asimilabile unor limitări ale „libertății editoriale”, cu efecte calitative diferite.

Prima evidență o constituie scăderea sensibilă a numărului editurilor active. Satisfacerea rapidă a nevoilor de carte diversă prin producția explozivă a primilor ani, destrămarea rețelei naționale de difuzare, ca și devalorizarea brutală și impredictibilă a leului în primii ani de după 1990 au pus la grea încercare și pe editori, obligându-i să se profesionalizeze.

Specializarea editurilor, creșterea nivelului de calificare al personalului acestora, cristalizarea unor noi rețele de difuzare a cărții, zonale și chiar naționale, apariția primilor muguri de marketing și publicitate specializate au fost consecințe, poate dureroase, dar favorabile. Simultan, au crescut exigențele autorilor, dar și ale consumatorilor de carte, aflați în fața posibilității de a-și orienta

nevoile în funcție de noi performanțe calitative.

O schimbare esențială a constituit-o și redobândirea de către edituri (cel puțin de acelea care contează pe piața cărții românești) a calității de „instituție de cultură”. Obligate să își definească identitatea, a trebuit nu numai să își determine segmentul de piață pe care pot rezona și să își selecționeze autorii în consecință, dar și să își asume interacțiunea cu o parte tot mai importantă din comunitate prin forme din ce în ce mai complexe și mai anticipative.

Multiple edituri scot reviste care grupează autori pe care îi caută și îi susțin în numele unor programe culturale, ideologice, estetice, destinate să motiveze și să își formeze propriul public propunându-i obiective proiectate pe termen mediu sau lung.

Colecțiile inițiate și susținute de toate editurile semnificative le facilitează întâlnirea cu autorii dezirabili, dar și pe aceea dintre autori și publicul lor potențial.

Evenimentele editoriale: lansări la târguri de carte sau la reuniuni ale categorii socio-profesionale interesate de o anumită problematică, manifestări inițiate în locuri publice, uneori adevărate show-uri menite să sporească interesul unor categorii sociale cât mai diverse pentru valori culturale, au, deopotrivă, un rol de promovare, dar și de formare pentru membrii comunității.

Sunt câteva argumente care justifică aprecierea că, oricât de dificil au fost cei douăzeci de ani de *libertate editorială*, ne găsim în fața unui incontestabil progres.

Ceea ce nu înseamnă că dificultăți nu există și că altele, deloc de ignorat, nu se profilează în viitor.

În primul rând, aș remarca faptul că în activitatea editorială nu s-au implicat mari investitori, astfel că domeniul rămâne atât de fragil investițional, iar maturizarea pieței se produce destul de lent. E drept că acestui dezavan-

taj i-a corespuns, compensatoriu, faptul că numeroși competitori mici rămași în piață au avut timp să se profesionalizeze și să își definească propria identitate.

În al doilea rând societatea românească a cunoscut, pe fondul destrămării economiei naționale, o involuție sub aspect cultural, atât prin degradarea sistemului de învățământ, antrenând deopotrivă cadrele didactice, studenții și elevii, cât și prin reducerea la limita suportabilității a cercetării științifice românești, afectând tocmai partea consistentă a consumatorilor de carte.

Se adaugă starea de anomie instalată chiar de la începutul anilor '90, inducând unor categorii largi ale populației concluzia că promovarea și bunăstarea socială nu au legătură cu pregătirea intelectuală și cultura generală.

Insuficiența locurilor de muncă și proliferarea industriei de divertisment prin televiziune și mijloacele IT au contribuit și ele la scăderea dramatică a numărului de cititori. Studiile UE care vorbesc despre un procent de 40% de semianalfabeți în România de astăzi sunt elocvente în ce privește destinul cărții astăzi la noi, ca și dificultățile domeniului editorial.

Remarcând faptul pozitiv că prin TVA-ul de 9% statul sprijină totuși activitatea editorială, precum și că prin Ministerul Culturii și Cultelor și cel al Educației și Cercetării se subvenționează un număr de cărți și publicații, credem că o strategie națională mai nuanțată pentru susținerea acestui domeniu al vieții sociale, cu implicații majore în creșterea calității vieții și păstrării identității naționale, poate fi totuși gândită.

Pentru o politică editorială națională

Încă nematurizată deplin, activitatea editorială din România se află pe un drum care, conti-

nuat cu înțelepciune și deschidere spre viitor, poate fi cel bun. Iar invocarea „cenzurii economice” în domeniul editorial mi se pare mai degrabă o inadecvare a protagoniștilor: editori, autori, public, la legitățile economiei de piață.

Din păcate și editorii, ca și alte bresle din țara noastră, n-au învățat încă să-și identifice interesele comune, să găsească împreună soluții și să militeze solidar pentru a le promova până la nivelul actului de guvernare.

Nu este deloc firesc să observăm că marile edituri, câte și cât sunt, ca de altfel și altele mai mici, cu activitate prestigioasă, dar de nișă, nu mai participă la programele de subvenționare ale ministerelor, că nu există o politică de încurajare a participării la târgurile de carte interne și internaționale, că publicitatea pentru carte, ca de altfel pentru toate manifestările culturale, este ca și inexistentă datorită tratării activităților culturale ca simple acte de comerț.

Sunt câteva opinii care vor să afirme necesitatea unor dezbateri colegiale în cadrul comunității editorilor, pornind de la realitatea că aparținem unei civilizații care nu mai poate supraviețui fără Carte, indiferent de suportul ei.

Dialogul fără prejudecăți și orgolii, având ca finalitate motivarea decidenților politici de a prelua propuneri legislative concrete, poate fi suportul unei politici naționale de valorizare a celei mai importante resurse, cea umană.

Până atunci, haiducind prin cultura română, înzestrându-ne cu gândire pozitivă, să sperăm că Bunul Dumnezeu ne va arăta Calea.

Multe mai fiind de zis și, mai multe, de făcut, să lucrăm pentru cultura română, căreia îi datorăm cântimea noastră de umanitate.



Ion Țuculescu - Iarna în mahala

editura ca edificiu conceptual

Profesorul de limba română vreme de vreo patru decenii, dar și scriitorul, jurnalistul, editorul de azi, Nicolae Marinescu – personalitate bine cunoscută, respectată și prețuită a vieții spirituale craiovene din ultimii ani –, în cartea *Revista Mozaicul. Modernitatea tradiției* (Editura Aius PrintEd Craiova, 2008, 314 p.), schițează istoria unui proiect cultural post-decembrișt, pe care l-a început, pe 28 martie 1990, cu DEMNITATEA – *Săptămânal de opinie democratică. Anul I. Nr. 1*, 8 pag., al cărui ctitor și director a fost. Dar, în vâltoarea acelor vremuri tulburi, când entuziasmele și aspirațiile se înteteau și se năruiau repede, din numeroase pricini – minuțios și sugestiv depănate de Nicolae Marinescu în cartea amintită –, DEMNITATEA și-a încetat apariția după 45 de numere tipărite săptămânal, lovitură principală venind de la atitudinile critice față de unii lideri locali ai FSN Dolj, între ai cărui zece membri fondatori se afla și el.

Abia încropit, colectivul redacțional s-a destrămat, repede, în 1991, înainte de a împlini un an, fiecare căutându-și al rest, alături de directorul Nicolae Marinescu rămânând secretara de redacție Ileana Petrescu, colega sa de la Liceul Industrial Nr. 1, patronat de Fabrica de Avioane, și responsabilul cu administrarea și distribuția, George Velișcu, provenit din fabrica amintită. În vâltoarea acelor timpuri aspre – pensionându-mă la 31 decembrie 1990, având peste 30 de ani de prezentă, pe plan național, cu scrieri literare în presa culturală și în edituri, între care vreo 25 ani de activitate redacțională la *Revista Ramuri* și la Editura *Scrisul Românesc* – pentru mine, DEMNITATEA era o gazetă locală interesantă, vie, incisivă, penetrantă, pe care am cunoscut-o și remarcat-o ca simplu cititor, despre care mai auzeam, întâmplător, vești specifice lumii jurnalistice de la unii dintre redactorii ei, ce-mi erau cunoscuți mai demult, precum Dan Ion Vlad, Nicolae Petre, Liliana Hinoveanu. Dar, așa cum mărturisește N. Marinescu, după sucombarea gazetei DEMNITATEA, proiectul cultural în cadrul căruia a fost întemeiată n-a eșuat, grație celor trei „supraviețuitori” temerari ai colectivului redacțional, care au hotărât să nu se despartă, ci să înființeze împreună, cu mijloacele lor financiare disponibile modeste o editură, botezată de Ileana Petrescu

cu numele zeului roman al cuvântului, *Aius*. Pășeau pe un drum năpădit de riscuri, care îi ducea în „jungla” celor circa 40 de așa-zise edituri craiovene, înființate în anii 1990-1991, cele mai multe oblăduite de neaveniți, avizi de căpătuială pripită.

Prin anii 1993-1994, în peisajul editorial și tipografic craiovean, mi-a reținut atenția numele firmei *Karma & Petrescu*, mai ales pentru cuvântul „misterios” *Karma*, a cărui semnificație mi-a rămas neclară până astăzi... Pe N. Marinescu l-am cunoscut personal pe la începutul anului 1994, cred, în biroul său de vicepreședinte al Consiliului Județean Dolj, în cadrul căruia coordona și sectorul activității cultural-artistice. Întâlnirea fusese inițiată de colegii lui de facultate, scriitorii Dan Ion Vlad (directorul Editurii *Vlad & Vlad*) și Octavian Lohon (directorul Bibliotecii Universității din Craiova), buni și vechi prieteni cu mine, care mă convinseseră să particip și să sigur coordonarea unui dicționar al personalităților doljene, lucrare complexă și costisitoare, pentru realizarea și tipărirea căreia cei trei editori își uniseră forțele redacționale și resursele financiare. Cu prilejul acelei întâlniri, la care a fost prezentă și Ileana Petrescu, am aflat mai multe lucruri despre Editura *Aius* și despre Tipografia *Karma & Petrescu*. Așadar, colaborarea mea, sub diverse forme, cu Editura *Aius*, a început în anul 1994. La acest moment aniversar, mă voi referi, pe scurt, la câteva aspecte ale acestei colaborări, care mi se par utile pentru aportul lor la conturarea imaginii cât mai fidele a evoluției, consolidării și izbânzii unui proiect cultural înfiripat acum 20 de ani, înfruntând și depășind opreliștile unor vremuri neprielnice culturii.

Mai întâi, în ceea ce privește dicționarul personalităților doljene, m-am apucat îndată de treabă, iar după ce am primit acordul editorilor pentru programul privind structura tematică a lucrării, criteriile de selecție a personalităților, metodologia elaborării și dimensionării articolelor în raport cu valoarea operei celui selectat, conținutul fișei bibliografice a acestuia etc., am prezentat acest program colectivului de autori, cărora le-am înmănat și fișele pe care trebuia să le completeze. Unii autori au început să lucreze, alții păreau că nu prea sunt dispuși să se inhatură la o muncă de cercetare rigu-

roasă, indispensabilă realizării unei lucrări științifice de referință, precum urma să fie dicționarul preconizat de noi. Oricum, conform practicilor editoriale folosite, durata luată în calcul pentru elaborarea și tipărirea unei lucrări științifice de volum mediu, de pildă, fiind de circa 5 ani, în acest interval de câțiva ani era greu de realizat, cu autori „voluntari” – mai mult sau mai puțin competenți –, o lucrare de tipul dicționarului inițiat de noi. Colectivul s-a destrămat treptat, dar ideea publicării unui astfel de instrument de lucru a persistat, încă exact peste 5 ani, în 1999, sub sigla Editurii *Aius* a apărut *Dicționarul personalităților doljene. Restituție* (autor: Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman”; coordonatori: Mariana Leferman, Gabriela Braun, Adrian Năstase; colaboratori: un colectiv larg de specialiști). Cartea – destinată prezentării personalităților decedate – are o prefață semnată de prof. univ. dr. doc. Ion Zamfirescu, în care distinsul savant apreciază ediția de față și face recomandări pentru îmbunătățirea celei viitoare, iar pe coper-



nal – al cărui secretar de redacție era – din cunoștințele și experiența activității mele de editor desfășurate la *Ramuri* și la *Scrisul Românesc*. În Ileana Petrescu am descoperit o fire isteată, dezinvolată, dinamică, pragmatică, exigentă, artăgoasă, optimistă. Aceste prețioase trăsături întru chipau o personalitate curajoasă, puternică, întreprinzătoare, alături de care puteai porni, încrezător, la luptă. În bună măsură, harurile cu care fusese înzestrată secretara de redacție, le-am regăsit ogândite în programul ambițios al *Aius*-ului și în calitatea producției sale de carte beletristică, motive care stârniseră

această aventură de volintir pandur – cu bucuria de a fi cunoscut niște oameni minunați, talentați, devotați Editurii *Aius* și Tipografiei *Karma & Petrescu*; cu patru cărți semnate de mine (*Comoara de la Ostroveni* și „brâncoșii” *Craiovei, Din lumea umbrelor, Ștefan Odobleja între „aventura” științifică și patimile gloriificării, Ilarie Hinoveanu – 75*), purtând siglele acestor două firme, în teacurile cărora au fost imprimate; cu o *Diplomă atribuită de Inspectoratul pentru Cultură al Județului Dolj, pentru eforturile depuse la elaborarea și editarea revistei „Mozaicul”* – 23 decembrie 1998; cu o *Diplo-*



Echipea Aius după cinci ani de la înființare

ta ultimă conține un scurt eseu, în care reductabilul ideocritic Adrian Marino elogiază această „primă și serioasă încercare de recuperare a memoriei tradiției istorice din această parte a țării”. Putem afirma, de exemplu, că această apariție – care a reușit să străngă în pagini referințe despre peste 600 de nume din varii domenii de activitate, semnăturile ilustre ale celor doi oameni de seamă ai culturii românești, colaborarea unui număr mare de specialiști, folosirea unor norme și proceduri de scriere și redactare de la abrevieri până la colofoniu – era o probă că Editura *Aius* se maturiza, că era pe cale să-și consolideze un loc distinct în producția de carte valoroasă.

Mai multe aspecte concrete ale împlinirilor și preocupărilor Editurii *Aius* și Tipografiei *Karma & Petrescu* le-am cunoscut, din câte îmi amintesc, începând de prin anii 1995-1996, când doamna Ileana Petrescu m-a întrebat dacă sunt de acord să împărtășesc colectivului redacțio-

interesul autorilor, determinându-i să ofere editurii lucrări de o deosebită complexitate, dificil de redactat și de pregătit pentru tipar. Este vorba de lucrările științifice și tehnice, de manualele școlare, de tratate, de enciclopedii etc., cărți imposibil de realizat fără o temeinică pregătire profesională și fără o bogată experiență câștigată în această specialitate. Așadar, m-am străduit să le dau o brumă de ajutor colegilor mei mai tineri din nobila breaslă a editorilor, lucrând efectiv pe câteva manuscrise cu conținut tematic variat (medicină, electrotehnică, istoria tiparului, a bisericilor din Craiova etc.), sperând că aportul meu modest le va fi de folos în desăvârșirea talentului lor de întreprinzători privați remarcabili, demers pe cât de îndrăzneț, pe atât de laudabil. Se pare că le-a priit, după cum rezultă din îndelunga lor prezentă – respectabilă și profitabilă – în comunitatea editorilor români.

Eu, pe lângă „chiverniselele” îndrugate aici, m-am ales – din

mă de *Exelență* atribuită tot pentru *Mozaicul* - 23 decembrie 1999; cu un *Certificat de Kalficare*, acordat de Grupul Școlar Profesional de Maiștrii *Mozaicul* și de Șantierul de Construcții Conceptuale *Mozaicul*, care sporăvăiește: „Prin prezenta atestăm că, Domnul Ilarie Hinoveanu s-a calificat la locul de muncă, după îndelungi străduințe, ca maistru MOZICAR de frunte. Domnia sa a dovedit o deosebită îndemânare în crearea unor edificii conceptuale strălucite, precum și abilități speciale în exprimarea ideilor proprii, în forme literare fără cusur. Cu aceeași ocazie acordăm domniei sale și titlul permanent de MAISTRU MOZICAR”. Director de șantier, Nicolae Marinescu, Maistru șef, Constantin M. Popa, 15 decembrie 2001.

18 mai 2011,
8. 34 - ora șantierului
MAISTRU MOZICAR
■ Ilarie Hinoveanu



despre colaborarea dintre o editură de stat și una particulară

După evenimentele din decembrie 1989, în viața culturală a României s-a simțit nevoia apariției de noi ziare, reviste și edituri, într-o economie de piață ce abia începuse a se contura, inițiativele particulare fiind stimulate de o legislație permissivă, în consens cu foamea de libertate a întregii populații a țării. Dacă înainte de 22 decembrie 1989 existau, de pildă, doar 24 de edituri, de stat, fi-rește subordonate Consiliului Culturii și Educației Socialiste sau ministerelor de resort (al Agriculturii, Medicinii, Armatei), după această dată au fost autorizate, în primii ani ai libertății noastre, de către Ministerul Culturii, circa 2000 de edituri, marea majoritate a acestora încetându-și activitatea din varii motive.

Între aceste instituții apărute în peisajul cultural românesc postdecembrist se înregistra din mai 1991 și Editura Aius din Craiova, din inițiativa profesorului Nicolae Marinescu (diriguitor în noua conducere politică și administrativă a județului) și a economistului Ileana Petrescu. Marele avantaj al acestei noi edituri, pe lângă un manageriat productiv, consta în faptul că reușise să obțină și o tipografie proprie, Karma și Petrescu, condusă de mulți ani de inginerul Florin Coacărlă, un adevărat profesionist.

Eram pe atunci adjunctul lui Marin Sorescu la Editura Scrisul Românesc, o editură care are ascendență în stabilimentul lui C. Lecca din 1837, dar care poartă acest nume din 12 noiembrie 1922.

Lucram redactor la o editură publică, de stat, subordonată Ministerului Culturii doar teoretic, căci, de fapt, eram, ca și în perioada comunistă (1972-1989) pe autofinanțare, fiind nevoiți să ne asigurăm salariile și toate cheltuielile administrative din vânzarea cărților. Aveam, din acest punct de vedere, un statut mai deficitar decât al unei edituri particulare, căci banii rezultați din vânzarea cărților erau vărsați în contul Casei de Presă și Editură „Cultura Națională”, o instituție parazitată, înființată cu intenții bune în haosul postdecembrist, care-și asigura cu prioritate salariile din vânzările cărților celor zece edituri din subordinea Ministerului Culturii. Pentru cei care „produceau” aceste cărți, adică editurile, salariile erau „asigurate” și după opt luni.

Relațiile dintre editurile „Scrisul Românesc” și „Aius” au fost mai mult decât cordiale încă de la început. Pe prof. Nucu Marinescu îl cunoșteam înainte de 1989, după evenimente am lucrat, o scurtă perioadă, în conducerea FSN Dolj, astfel că, atunci când mi-a cerut sprijinul profesional,

l-am acordat cu o mare plăcere și în baza acestei prietenii, care s-a dovedit benefică. Apoi, Nucu Marinescu mi-a făcut cunoștință cu economista Ileana Petrescu, colaboratoarea sa apropiată și care se ocupa nemijlocit de conducerea editurii. Am fost surprins plăcut cât de ușor și în scurt timp și-a însușit meseria de editor, rivalizând, în sensul pozitiv al cuvântului, cu editori care au vechi ștate de serviciu în acest domeniu. Am realizat că și în această meserie este nevoie de vocație și devotament, iar Nucu Marinescu și Ileana Petrescu au dovedit-o cu asupră de măsură.

Colaborarea dintre o editură de stat („Scrisul Românesc”) și



i-oia. Ceea ce au și realizat, în condiții grafice excelente apărând de-a lungul timpului: *Pagini memorialistice* (1998), *Panorama dramaturgiei universale* (1999), *Istoria universală a teatrului* (vol. I – 2000; vol. II – 2002; vol. III – 2003; vol. IV – 2004). Iar în privința lui Iosif Sava, renumit atunci (și uitat azi) pentru seratele sale muzicale, ne-am împărțit: Scrisul Românesc tipărindu-i *Muzica noastră cea de toate zi-*

Eminescu și cugetarea sacră (1994), *Eminescu, apărătorul românilor de pretutindeni* (1995), *Familia Aman* (2003, în colaborare cu Gabriela Braun, Maria Leferman, Toma Rădulescu), *Repere spirituale românești: Un dicționar al personalităților din Dolj* (2005, coordonator împreună cu Maria Leferman, Gabriela Braun, Adrian Năstase, Florentina Urziceanu), *Centenar Biblioteca „Aman”* (2008), prefațând și *Dicționarul bibliografic al membrilor Uniunii Scriitorilor din România*, filiala Craiova, realizat de un colectiv de la Biblioteca „Alexandru și Aristia Aman” format din Lucian Diindrică (coordonator), Lavinia Dumitrescu, Daniela Popescu și Vasilica Anghel.

O colaborare la fel de fructuoasă am avut și cu tipografia editurii, întregul colectiv condus de Florin Coacărlă a fost și este nu numai profesionist, dar și de o bună creștere și un bun simț cu totul deosebite. Nu aceeași relație am avut-o, din păcate, cu revista „Mozaicul”, o revistă cu adevărat modernă în conținut și viziune, apreciată ca atare de intelectualii țării.

Mă bucur sincer de realizările editoriale ale Editurii Aius – între care colecția de filozofie coordonată de Adrian Michididă este de excepție – cât și de prietenia pe care mi-au redat-o editorii și colaboratorii săi (Constantin M. Popa, Mihaela Chiriță, Sorin Singer, Xenia Karo-Negrea sau Marin Budică), motiv pentru care mă mândresc că o editură craioveană contribuie din plin la îmbogățirea peisajului editorial național și, implicit, la prestigiul municipiului meu.



Cu Iosif Sava la Târgul de carte Gaudeamus, 1995

una particulară („Aius”) a fost, într-adevăr, benefică.

Am participat împreună, împărțind același stand la târgurile internaționale de carte de la Teatrul Național din București și de la Casa Radio, trezind curiozitatea și, uneori, invidia colegilor editori din țară, pentru că două edituri „concomitente”, cu statute de funcționare diferite pot colabora în beneficiul publicului cititor. De la desfacerea contractului meu de muncă de la „Scrisul Românesc” din răzbunare (cunoașteți proverbul?), colaborarea dintre cele două edituri s-a întrerupt din acest unghi de vedere; de fapt, de atunci nicio editură din Oltenia n-a mai fost prezentă la vreun târg național sau internațional de carte de la București.

Colaborarea noastră a fost benefică și sub aspectul portofoliului de manuscrise. De pildă, deși tratasem cu celebrul profesor Ion Zamfirescu pentru o carte, la sugestia lui Nucu Marinescu și a Ilenei Petrescu, am cedat acest manuscris, întrucât Editura „Aius” se angajase să tipărească și alte lucrări ale universitarului bucureștean, originar din Cra-

iova. În 1997, în Aius apărând în același an *Mică enciclopedie muzicală*, în colaborare cu Luminița Vartolomei, iar în 1999 *Muzică și politică*.

Am fost onorat, personal, de Aius prin tipărirea cărților mele:



Cu Vasile Blendea, la Târgul de carte (București, iunie 1996)



Cu criticul de artă Barbu Brezeanu și nepoata lui, Ștefania Popescu Gorjeanu (colaborator al lui C. Brăncuși), nov. 1995

■ ALEXANDRA DAVIDESCU

călătorind prin vârstele omului

Într-o zi de toamnă a anului trecut, tînuiam la o ceașcă de ceai în salonaș, cu mai tînărul meu prieten de-o viață, Emil Boroghină și îmi povesteam cu entuziasm de un recital de poezie a cărei premieră avusese loc cu 35 de ani în urmă pe scena Teatrului de Păpuși din Craiova, atunci când a inaugurat Studioul de Poezie al Tineretului, care a funcționat mai apoi, în cadrul Studioului Experimental al Teatrului. Ei bine, acel recital intitulat „Cântecul vîrștelor”, („Vârștele omului” de-acum), era cerut de Casa de Cultură Belgo-Română Arthis din Bruxelles în cadrul Festivalului „Interliteratur”, organizat de fondul cultural flamand, de organizațiile minorităților culturale, la Bruxelles, în noiembrie 2010. Tot ascultându-l, mi-a încolțit, palid, ideea. Să merg cu Emil la Bruxelles? Să nu merg? Dar când e să fie parcă mai contează îndoielile, nehotărârile noastre! În scurt timp, eram inclusă pe lista scriitorilor și jurnaliștilor belgieni

tat că pot cumpăra apă după *check-in* – că nu mai știm să spunem control sau verificare vama-lă! Am făcut pe „nababul” și am risipit un euro pe un pahar de apă.

La Bruxelles, înainte de orice, ajung la sediul ARTIS să duc o parte din cărți și să o cunosc pe Carmen Hopartean. După numai o oră mi-am dat seama că e îndrăgostită de ceea ce face. I se potrivește cu adevărat zicala „Omul sfîntește locul”.

Dau o fugă și la Palais des Beaux-Arts să vad expoziția închinată lui Lucas Cranach (n. 1472 - m. 1553). Am aflat, din abundența materialelor tipărite puse la dispoziția vizitatorilor, că această expoziție este prima consacrată artistului în Țările de Jos și reunește aproape întreaga sa creație răspîndită astăzi în muzee din întreaga lume. Expoziția redă totodată și contextul social, cultural și artistic al renașterii germane. Un portretist desăvîrșit, un adevărat maestru în foloșirea culorilor, un inegalabil de-

adică a conceptului care îmbină arta cu știința, a celei mai trăsnete mașinării din toate timpurile, Cloaca. Instalațiile și lucrările lui sunt găzduite în cele mai mari muzee de pe toate meridianele lumii. Nu am văzut decât în imagini porci vii tatuși, „Porți de fotbal” din sticlă, instalația „Coca-Cola”... „curat murdar!” Cum să gîndesc eu altfel decât o bătrînică trezită într-un viitor prea îndepărtat! Pot admira rezultatul unui efort imaginativ, dar nimic mai mult. Ignoranța în domeniul artei, instinctul, intuiția nu mă ajută să-l înțeleg.

Cu o zi înainte de marele eveniment, mi-am scris o pagină, ce mi-am cronometrat-o să nu depășească cîteva minute. Cum mă știu vorbă lungă... Să nu plictisesc ascultătorii. Pentru orice eventualitate, prietena mea mi-a tradus pagina în franceză. Am citit-o și recitat-o de cîteva ori. Am învățat de mult că cele mai bune improvizații sunt cele îndelung exersate.



ta”, „Ciobănașul”, „Toma Alimșoș” și „Meșterul Manole”. Avem de-a face și aici cu un drum, drumul de la omul contemplativ din „Miorița” și „Ciobănașul”, la cel de o nebănuită energie, la omul de acțiune din „Toma Alimșoș” și de aici la cel care poartă în el idealul creator al omeniției, omul constructiv din „Meșterul Manole”, acest drum – așa cum afirmă esteticianul Liviu Rusu în „Viziunea lumii în poezia populară” – reprezentînd sinteza marilor aspirații ale umanității.”

Cum frumoasa sală din centrul Bruxelles-ului – Beursschouwburg, unde urma să aibă loc spectacolul, nu era departe de sediul Arthis, am plecat pe jos cu un grup de spectatori ai festivalului de origine română, să vizionăm recitalul. O zi senină de iarnă. Vîntul pătrunzător mărea senzația de frig. Am ajuns înghețați, spre norocul nostru într-o sală caldă și primitoare. Ne-am încălzit cu un ceai fierbinte de la bufet, tratația organizatorilor și așteptam destul de gălăgioși, ca mai toți românii – începerea spectacolului. Cele trei gonguri (cred că și ele imprimate pe banda magnetică cu 35 de ani în urmă, alături de ilustrația muzicală), pentru că fulgerător, așa le-am perceput, mi-au dat fiori de retrîre a începutului de spectacol de altădată. Era un preluu fermecător (demodat astăzi) care te anunța că în curînd vei intra în lumea fantasmelor! Gongul!

eu am trăit în rai dacă m-am jucat cu îngerii, copiii!

Luminile s-au stins încet, încet lăsînd un reflector să lumineze fața celui ce avea să ne țină – cu sufletul la gură și cu nodul în gât – până la ultima replică, Emil Boroghină. Am asistat la un moment unic. Vocea caldă a recitatorului, încărcată de emoție s-a transmis în sală de la primul sunet. Șiroaiele de lacrimi au mîngîiat amintirile durezoase ale celor ce au rămas legați de țară, doar cu graiul. Adevărata lor patrie are hotarul vorbelor, graiului din străbuni, pe care marele actor le-a reinviat pentru o clipă în sufletele noastre, care-l ascultam cu evlavie. În public, am cunoscut-o și pe Myra Iosif Fischmann, jurnalistă scriitoare, membră a Asociației Internaționale de Critică Teatrală, membră a Pen Club Internațional, pe care o știam și admiram doar din paginile revistelor de specialitate, din cronicile de teatru. De la spectacol ne-am reintors cu toții la se-

diul Arthis, unde urma să aibă loc ultimul eveniment din Festival, întâlnirea scriitorilor și lansările de cărți.

Programat de la ora 19 până la 21, s-a prelungit fără să ne dăm seama până după miezul nopții! Eu am fost ultima programată să-mi prezint lucrarea. Înaintea mea a vorbit venerabilul scriitor, pictor Lek Pervizi, născut 1929 în Albania dintr-o familie de nobili. Și-a făcut studiile artistice la Roma. Dar vine tăvălugul istoriei, familia în pușcărie el ascuns, dar din 1950 prins și închis, se eliberează după 40 de ani! Volumul lui de poezie, *Petale de randafir*, a fost scris după refugiu în Belgia. Prezentarea vieții lui care demonstrează – iadul pe pămînt – m-a făcut să-mi fie rușine să afirm că eu în aceeași perioadă am trăit în rai. Și totuși nu m-am dezis. Am socot făcînd această afirmație, dar am fost se pare înțeleasă când am spus că am venit cu o culegere de amintiri, adunate într-o lungă viață de 80 de ani, viață ce mi-am trăit-o din anii copilăriei până la bătrînețe printre păpuși. Le-am dat viață, le-am scris povești, m-am jucat cu micii și marii spectatori – într-un cuvînt – eu am trăit în rai dacă m-am jucat cu îngerii, copiii!

P.S.

Adun și trăiesc adevărate întâmplări de neimaginat. Nu credam că voi fi în stare să-mi scriu amintirile și că datorită strădaniei mele voi fi și răspîlțită. Ultima răsplătă a destinului mi-a mai scos în cale o minune! Am aflat că doi urmași ai celor care mi-au făcut copilăria fericită mi sunt pe lume. Doamna Nicole Catherine Renee Geblesco îmi trimite din Monaco o emoționantă scrisoare și o fotografie de la căsătoria civilă a părinților din Paris 1930. În mijlocul imaginii doamna Alexandrina Geblescu, bunica doamnei Nicol, cea care mi-a fost și mie ca o adevărată bunică, tinerii căsătorii Bertha și Dan Geblescu, avînd alături mari somități ale epocii printre care cei doi martori ai mirei Nicolae Titulescu și Constantin Diamandi. Aflu din scrisoare că Ian Geblescu, despre care amintesc în cîteva pagini de tragedia familiei sale în cartea lansată la Bruxelles *Am trăit într-un mic teatru mare*, trăiește în Franța la Menton. Mi-a dat zilele trecute un telefon și m-am minunat că la 100 de ani are o voce de om tînăr și își mai amintește cu drag de mine. Iată cum destinul te dă în jurul meu povești fantastice care-mi dau puterea de a visa, vîrsta la care timpul nu mai are răbdare să aștepte împlinirea lor.



de origine română și a invitațiilor din fostele țări din estul Europei. Programul cuprindea lansări de carte, o expoziție cu lucrări ale plasticienilor români, un recital de muzică Folk cu Antoniu Nyerjak. Eu vorbeam despre cartea mea, *Am trăit într-un mic teatru mare*.

Nu știu de ce înainte mă simțeam minunat într-o biserică goală ca într-un muzeu cu puțini vizitatori

Cum-necum, iată-mă pe Aeroportul Băneasa care nu-i nici pe departe ce era în 1959, când am plecat pentru prima oară cu avionul, într-un lung turmeu în R.D.G cu Teatrul „Tîndărică”! Atunci sala de așteptare mi s-a părut mare și elegantă, acum, mică și tare neîncăpătoare. Am așteptat două ore în picioare, înghesuții ca sardеле. Am plecat cu întîrziere – „aproape normal pentru companiile ieftine”. După atîta așteptare și înghesuială, ajunsă-n avion, mă uscam de sete! Am ui-

senator și grafician. Nu știu de ce înainte mă simțeam minunat într-o biserică goală ca și într-un muzeu cu puțini vizitatori. De când am îmbătrînit constat că am început să aud și să văd numai ce-mi place. Am putut face abstracție de vizitatorii veniți din toate colțurile lumii, de grupurile mai gălăgioase de tineri care umpleau sălile alături de vîrșnicii cărora dorința de cunoaștere încă nu li s-a stins!

Cum să gîndesc eu altfel decât o bătrînică trezită într-un viitor prea îndepărtat

Pașii m-au purtat mai departe spre sălile ce adăposteau lucrări ale lui Wim Delvoeye, născut în Belgia în 1965, socotit exponent al unei noi ramuri al artei moderne. În lumea acestui creator „trăsnit, dar genial” rătăcesc ca într-un coșmar. Cunoșcătorii îl compară cu Constantin Brîncuși. Se afirmă foarte apăsat că la Anvers s-a născut ideea lansării Sci-Art,

„L'age de l'homme”/ „Het tijdperk van de mens”

Ziua Festivalului! Am asistat la aproape întreg programul care s-a desfășurat la Arthis, așteptînd cu înfrigurare cele două evenimente: Spectacolul și Întîlnirea cu scriitorii. Un frumos caiet program, de care s-a îngrijit Emil Boroghină, tradus de Casa de Cultură Româno-Belgiană, în două din cele trei limbi oficiale, franceză și olandeză: „L'age de l'homme”/ „Het tijdperk van de mens”.

„Vârștele omului” este un spectacol de poezie populară, format din două părți. În prima parte, „Cântecul vîrștelor”, urmărim drumul unui om de la leagăn și până la mormînt în lirica populară românească. Singur, pe scena goală, fără a avea pretenția unui prototip uman, omul nostru trăiește o viață posibilă. Cea de a doua parte a spectacolului, „Pe un picior de plai”, prezintă patru mari balade ale neamului: „Miori-

■ ION BUZERA



poemele captivității

Un poet extraordinar de talentat mi se pare a fi Claudiu Komartin: *Un anotimp în Berceni*, Editura Cartier, 2009, 72 p. Rimbaldianismul lui e unul structural, „aclimatizat”, internalizat, iar priza acută la imediatul existențial nu efașează nicio clipă sentimentul că bidiviii tradiției/tradițiilor care i-au hașurat formația sunt bine ținuți în frâu. El chiar se vede la capătul unui lung șir de încercări (mai mult sau mai puțin) similare, menționate printr-un *ubi sunt*? adus delicios în prezentul scriiturii: „Pe toți cei care nu puteau sta locului o clipă/ bătăndu-se între ei pentru putere și glorie/ moartea i-a scuturat peste câmpuri și gropi/ ca pe un sac cu mătrează.” Pe cei care compuneau, scriau sau dictau/ speriați că numele le sunt trecute în agenda ei roz-bombon/ moartea i-a bătut pe creștet și le-a tras amuzată/ covorul de sub picioare/ hei hop !/ Iar eu? – Eu am văzut cuțitul măcelarului/ dispărând în carne ca într-o friidă întunecată/ și am simțit picături de sânge/ șiroaie, șiroaie pe țigla ciobită a minții...// Fiindcă lumea e o burță de cal/ din care te pândesc ochi lacomi și lunecoși/ fiindcă lumea e un goblen cusut de o schizofrenică/ nu mai visez decât o lungă călătorie printre delauri.” (*Elegie*, p. 63). Retorsiunea e aici impecabilă, realizată cu o siguranță a mâinii de mare maestru: istoria poeziei se îngroapă în clipa prezentă, în chiar clipa scrierii/citirii poemului. Anularea necesară nu durează, totuși, mai mult decât iluzoria „călătorie printre delauri”, căci poetul e obligat să revină la masa de lucru, să se

„inscrie” în istoria pe care – scârbit, postavangardist, abulic – vrea s-o ametească.

Supratema acestei poezii e captivitatea: a eului, a lumii, a planetei etc. Oricât de mult ar înota (deși nu prea vrea) spre suprafață, spre oricare suprafață, personajul generic de aici tot un Iona rămâne: „Candoarea din gesturile acestor imigranți/ epuizați și plini de speranță/ mă rănește// fiindcă eu nu cred în nimic și/ am încetat să mai sper// fiindcă vreau acasă și vreau să fiu cât mai departe de casă// fiindcă vreau aici și vreau dincolo// fiindcă vreau să fiu lăsat în pace/ și vreau ca dragostea să-mi pună perna pe față/ și să apese// «mai bine să se uite la tine ca la un gândac/ decât să nu se uite deloc»/ am văzut aeroporturile înșesate/ oamnenii civilizați și solemnii așteptând să-și ia zborul// și am văzut zeci de porumbei/ scoțându-și ochii pentru câteva firimituri de pâine/ într-o piață din inima Europei/ mâna e la loc în colivie/ gura are gratii/ aripile chircite zvănesc în zadar// se înnegresc// și se scutură.” (*Frământing*, p. 56). Chiar dacă acesta este un poem mai slab, rămâne la fel de concludent pentru ceea ce urmărește autorul să facă. (De altfel, poemele mai fragile sunt, nu știu de ce, acelea scrise în străinătate.)

Condiția așteptării e trăită ca o dulcețată a anihilării: „sunt dintre cei pe care lumea îi aruncă în joc/ până scoate utul din ei/ stăm scufundați până la gât în nisipul fierbinte...” (*Asta am devenit*, p. 43). Adaptarea la nihilismul atât de dorit, violent și din orice invocat, are vizibile efecte revigorante – în plan figural, fără îndoială: „de cinci zile, știu:/ sunt pliu cu antrax pe care-l primești într-o joi la birou/ sunt schimonoaseala ta de invidie/ sunt o lamă de ras ținută sub limbă/ sunt tot



ce-ți place, tot ce-i cancerigen și obscur/ îți vei aduce aminte de mine, omule din supermarket ?/ sunt un nimic și mă cred dracul gol/ sunt tusea seacă de care nu mai scapi/ sunt răutatea și ura anului 2005...” (*Cinci zile*, p. 39). Claudiu Komartin are o mare ușurință (și are pentru ce să fie invidiat!) a intuiției poeziei. De aceea, merită aprofundat prin interpretări (nu numai semnalt ca valoarea incontinabilă a poeziei de azi), care să se apropie cât mai mult de nucleul pulsant al imaginației lui strălucit neurastenic,

una care știe să se plaseze, strategic, la nivelul care o „reduplică” cel mai bine, al celui neant prezent sau *à venir* de consemnat, care trebuie consemnat, căci, în afara lui, viața însăși nu are niciun sens: „îi stătea în gât viermele/ care se pregătea să se urce pe madi. pe madi de-abia/ o coborâseră-n groapă/ iar ei nu-i ardea decât de viermele pătimaș și bigam./ viermele și cu mine stăteam într-un colț/ și beam, doar doar om uita totul...” (*Educația resentimentară*, p. 38). Poetul știe să se plaseze, de fiecare dată,

în acel unghi care face să explodeze viziunea, nu numai să fie indusă.

Tragicul tonic pare a fi cea mai subtilă dintre dimensiunile oferite, fiind de captat inclusiv în echilibristica pe care o oferă compactarea de tip haiku: „îmi pierd mâna prin părul tău/ cum se pierde un liliac/ în limile de înaltă tensiune” (*Laura*, p. 60). Cel puțin două poeme (*Un dans matinal*, p. 34 și *La debarcader*, p. 51) introduc un clar contrapunct al tensiunii uneori insuportabile închise între pereții poemelor: „De-a lungul aleilor ce coboară în pantă dinspre colină/ găsești vlăstari tineri, înălțându-se iute/ în pulberea verii/ mai încolo, ci-mișirul își reia cântecul/ întrerupt de cu seara, împins de o iubire ascunsă// Știi încotro să te îndrepti – pisicile se dezmoștesc după somn/ printre flori, prin unghere./ se hârjonesc/ adulmecă-n aer./ mustățile zbrârnăie:/ natura comunică prin curioase vibrații// Se deschide o poartă: cu mers potrivit, o tânără/ pește în stradă. O privești încântat de la geam/ iar ea îți zâmbește. Dispare într-o arcadă/ apoi se arată din nou// Un dans matinal. Un capriciu. O joacă./ I-ai pune pe frunte frunze de laur./ Foarte înțecet, prin părul fetei trece o boare de vânt/ ca peste o plajă presărată cu solzi fini de aur.” (*Un dans matinal*, pp. 34-35). Este, îmi închipui, o ironie metatextuală aici, o „idilizare” paradoxal-viscerală, căci, de fapt, imposibilă, dar – în același timp – o „supapă”, o călătorie spre capătul celălalt, luminos, al senzației.

Oricât de mult, poate, și-ar dori, Claudiu Komartin nu poate rata niciun *top five* al poezilor aflați pe traiectele afirmării în literatura română contemporană.

oceanul întors

arta

Revista ARTA intră în ocean. O apariție update a legendarei ARTA care s-a remarcat între anii 1954–1989, dar și după această dată (în ciuda numărului restrâns de apariții), ca fiind cea mai importantă și longevivă revistă de artă din România. Debutând în această nouă formulă cu tema „Dosar 2010”, ARTA își propune o abordare de ansamblu a artei vizuale actuale, cu un accent semnificativ în zona noilor media fără a neglija însă tehnicile tradiționale ale artei. Semnează nume cunoscute din „vechea gardă” dar și tineri curatori: Magda Cărneci, Adrian Guță, Ileana Pintilie, Cătălin Davidescu, Mihai Oroveanu, Alexandra Titu, Irina Cios, Marta Predescu, Oana Tănase, Magda Radu, Dan Mircea Cipariu, Mihai Pop ș.a. Cunoscută ca publicație a Uniunii Artiștilor Plastici din România, ARTA a

avut deschiderea de a reflectă cu generozitate proiectele artiștilor și curatorilor „independenți”, iar răspunsul pozitiv al acestora nu poate decât să nuanțeze și să amelioreze (poate involuntar) poziția declarat refractară a acestora vizavi de UAP. În așteptarea numărului doi al revistei, vă propun această selecție vizuală: ARTA-Dosar 2010. (M.V)



Numărul de primăvară al revistei montrealize *La Scena* consacră un spațiu generos plasticiei canadiene de origine română Mona Ciciovan și expoziției sale, deschisă recent la *Chapelle historique du Bon-Pasteur* sub genericul proustian „În căutarea timpului pierdut”. Criticul Wah Keung Chan prezintă biografia artistei vizuale peccate ca și Brâncuși, serie autorul în articolul „Memorie și percepție”, dintr-un sat românesc, în căutarea esențelor pure. La rândul ei, scriitoa-

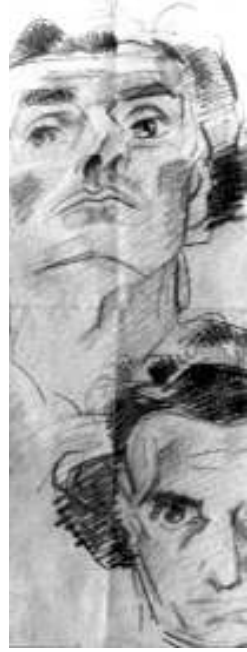
rea Kristine Berey apreciază că M. M. Ciciovan creează o lume a tăcerilor maiestuoase, transmisă prin elemente geometrice purtând în ele ritmuri muzicale. (CMP)

TRIBUNA

Tribuna, nr. 209, 16-31 mai 2011
Despre Muzeul Național al Mass-Mediei

Asociația Română de Istorie a Presei (www.arip.ro) a fost înființată în 2007 în sprijinul cercetătorilor din domeniul istoriei presei. De la înființare și până azi, asociația a organizat mai multe congrese la care au participat nume importante ale culturii române, în așa fel încât se poate vorbi acum de o comunitate academică vizibilă (și extrem de activă) a istoricilor presei din România. Asociația a creat și o publicație academică, *Revista română de istoria presei*, revistă în care sunt publicate, printre altele, studii fundamentale pentru dezvoltarea domeniului. Acum, aflăm din numărul 209 al revistei

Tribuna, că ARIP luptă pentru înființarea unui Muzeu Național al Mass-Mediei. Profesorul universitar de la UBB Cluj, Ilie Rad, președintele ARIP, publică, în paginile revistei clujene, o „Pledoarie pentru Muzeul Național al Mass-Mediei”. Inițiativă ARIP, Muzeul va urmări înființarea unor colecții de obiecte care să ateste apariția și dezvoltarea mass-media, a unor colecții de materiale documentare, în așa fel încât să se poată atinge un al treilea obiectiv major al proiectului, anume crearea unui „autentic centru de documentare și cercetare”. Mitul ziarului care moare la sfârșitul zilei este subminat, iată, științific. Parcă adresându-se scepticilor, președintele ARIP notează: „...apariția internetului duce la scăderea dramatică a urmelor și mărturiilor care rămân de la jurnaliști și publiciști. Scriem doar la calculator, avem doar fotografii digitale. Dar nimeni nu poate stabili cu exactitate durata suportului electronic”. (XKN)



Ion Țuculescu

■ ELENA GABRIELA LAZĂRA

Premiul pentru un tânăr scriitor din Oltenia la
Concursul Național de Poezie „Traian
Demetrescu”, a XXXII-a ediție

poeme

Garantat
sută la sută

Lenea se întinde pe tot corpul
ca o crustă
sub care crește altă lene
să mângâie ochi
pentru o întindere
cu drum.

Dragii mei,
Capul Răutăților
ne privește din scrumieră
lăsându-și colții
să alunece
de pe masă pe scaun
după Gura Leului.

Izolată și vopsit pieptul
zboară spre spate
să gădile
piciorușul adormit
sub tavane și tavane
de degete
care se închid.

Doamnele străzilor

S-a ales praful de cinematograful
la coloana lui se adăpostesc
femei
cu buze înfipite în furnici.

Din poale pe brâu
privirile se fixează în crăpături
ca să-și arate în toată
splendoarea
limbile proaspăt ceruite cu
bărbați 6 din 49

În ochii fără sunet
mai pică câte un scrum
ca să le încarce bateriile
după zile de tănguială
non-stop.

Genul ăsta de femei mă sperie
goale pe dinăuntru și
pline pe dinafară cu foițe
fluturaș



mirosind a plante vidate
sunt - plastice.

Dacă așa avea acum, vara,
Un șal de două straturi
mi-aș înfunda nasul
în podul palmelor
să nu mai văd

cum își prelungesc degetele
să facă inițierea.
E nevoie de ele în fiecare colț al
străzii,
colțul nu poate trăi fără ele,
e aproape rotund
dacă nu te lovești de el
să-i vezi laturile
îmbrăcate în insule cu mustați
care și pline de graffiti
nu pot ascunde palmierii
fășniți din vulcan.

Atâtea minciuni
plătite la ora cu vârf
într-o zi se vor termina
iar trecătorii vor rămâne
fără idei
să se uite la doamnele străzilor
cum alunecă pe coloană
de sus în jos
și cum le pică buzele
generos la unghiile proaspăt
agățate în mov.

Administratorul

După felul în care îmi urcă
bagajele gorgona
simt că trage cu șerpi în mine
la fiecare treaptă pe care o urc
să-mi arate cum e cu bombele
manga
pentru că sunt kamikaze.

Decupat din întineric
fără mâ biscuiți
deasupra becului să pălpăie
în etaje.

Din gura lui ies fluturi
ce leagă lueta de tavan
ca mâțele să-și clocească puii
când cer la țeava de gaze
papuci.

Zâmbetul în cârlige
desparte cu pixul în patru
ramele unui film
ce derulează pe ascuns
desprinderea de trup.

Ar fi mușcat din umerii mei
cu nasul în coloană
doar să-mi arate că poate
să intre cu acele în păpușa
de pe noptieră.

Omul cu șobolani

Doar omul cu șobolani
ondulează codițele rozătoarelor
pe bigudiuri
și își arată fața ascuțită

domnișoarelor cu coaste luxate
și cu mâini de cuier,
zâmbitoare la vitrinele din oraș.

La vederea unui decolteu
limba i se rulează
și dispare între buze
măturând dinții de salivă,
lasă pofta să se agațe într-un
dinte ascuțit
de la coada gâtului.

Omul cu șobolani ademenește
fetele cu părul lung,
le spală colțurile despicate cu
urzică
și le dă drumul să zburde tunse
asimetric,
să se piardă.
Sadisfacut își înfașoară gâtul cu
părul lor,
apoi adoarme.

*

Ferestrele prind mucagai după
o oră de prinderi de buze,
un trup se ridică și se pierde în
București,
celalalt trup rămâne acoperit în
pereți.

cu cămașa desfăcută se așează
lângă un felinar
și râde.

*

Omul cu șobolani se trezește și
nu moare.

Leapșa

N-am pus buzele pe o țigară
până acum-
vreau să rămână mereu roșii,
dar îmi place fumul
care iese ușor din gură formând
bucle-
îmi place mirosul proaspăt ars
ce mi se imbibă în haine, în
păr, în piele.
E un fel de artă care te
amețește,
care te sufocă, care te face să o
urăști
până când o smulgi din buzele
fumătorului
și o arunci fără milă.
Oferă dependență privitorului
nu celui care o consumă.
și doare atât de tare
încât vrei să îți storci o lămâie în
ochi,
să ai motiv să plângi, să găfăi,
să cânti de bucurie.



Ion Țuculescu - Căldură

hainele cele noi ale *Tovarășei*

Violeta Năstăsescu, *Elena Ceaușescu. Confesiuni fără frontiere*, Ed. Niculescu, București, 2011, 335 pp.

Titlul scris cu font mare și roșu, subtitlul – atât de voit *attractive*, încât devine banal – și aspectul cam sinistru al montajului foto de pe copertă m-au făcut să cred că e vorba de una dintre, deloc puținele, manevre de tabloidizare a istoriei. Aș fi parcurs-o oricum. Îmi recunosc „plăcerea vinovată” de a citi/asculta poveștile celor care s-au aflat în apropierea unor personaje istorice și cred că, tratate cu prudență, ele ne pot furniza informații relevante istoric. Majoritatea celor care „sunt din casa” personalităților au tendința/dorința fie de a răsturna imaginea generalizată, fie de a-i accentua tușele. În ambele cazuri, se constată supralicitarea micro-universului, încercarea de investire cu semnificație a celor mai mărunte detalii și lansarea pripită de judecăți de valoare care adesea duc la o oarecare decredibilizare a discursului.

Nu am luat prea în serios precizările introductive ale autoarei cum că se va abține de la comentarii și analize, mulțumindu-se să povestească ceea ce a văzut și a trăit alături de Elena Ceaușescu, pe care, în intervalul 1970-1989, a însoțit-o, ca interpret de limba engleză, în numeroase vizite în străinătate. Nu că aș fi pus la îndoială sinceritatea, dar una e să îți dorești să păstrezi un ton neu-



tru și cu totul alta e să poți. După numai câteva pagini mi-am dat seama că mă înșelasesm.

Violeta Năstăsescu rememorează cum s-a plimbat alături de cuplul prezidențial pe cinci continente. Ne aflăm în fața unui exemplu de ceea ce se poate numi *memorie bună*, atât cantitativ, cât și calitativ. „Prima doamnă” este prezentată în multe și diverse posturi, care confirmă în mare parte imaginea ei în opinia publică postdecembristă. În plus, defectele și lipsurile îi sunt puse în evidență prin comparațiile, inevitabile, cu diversele personalități feminine pe care le-a întâlnit (Imelda Marcos, Farah Pahlavi, Sonya Gandhi, Elisabeta a II-a etc.). Dincolo de lipsa de stil sensibilabilă de la distanță cu ochiul liber, *Tovarășea* noastră are un comportament despotice cu „su-

pușii”, nu e în stare să țină o alocațiune sau să poarte o convorbire decentă, nu are nici un fel de respect față de regulile de protocol și nu manifestă prea mare sensibilitate pentru locurile pe care le vizitează. Uneori, însoțitoarei i se întâmplă să fie compătimită și întrebată cum poate rezista lângă o astfel de persoană. Evident, ea evită cu diplomație răspunsul.

Cu toate acestea, Elena Ceaușescu nu este un monstru lipsit de sentimente, ci o femeie. Are plăceri și curiozități, asemenea tuturor. Față de interpretă – care îi devine cu timpul și confidentă – are câteodată chiar manifestări de afecțiune. În unul din puținele momente în care își permite o speculație, autoarea o suspectează chiar că, în mare secret, ar practica unele ritualuri creștine, deși în public se arată vehement împotriva a tot ceea ce e religios: cerând insistent și strict confidențial drajeuri – cu precizarea „îmi trebuie” – apare ideea că acestea ar putea fi folosite pentru ornarea... colivei.

Deși, evident, toate poveștile o au în centru, *Tovarășea* nu monopolizează narațiunea. Rămâne suficient loc pentru lucruri fără sfătura directă cu persoana ei: descrieri de locuri și oameni de pretutindeni, prezentări sintetice ale situații politice internaționale din diverse momente, detalii din culisele puterii. Mi-a atras atenția descrierea preparativelor vizitei din Marea Britanie (1978). După 1989, acest eveniment a

fost considerat proba cea mai clară a atenției de care se bucura Ceaușescu – și, implicit, România – din partea Occidentului sau, într-o altă optică, un act de complicitate cu dictatorul de la București. Vorbind despre „insistența îndârjită de a i se acorda tratamentul convenit unui șef de stat” – pentru care are „un sentiment de apreciere”, considerând că „arunca o lumină favorabilă asupra țării” (p. 265) –, despre diligențele părții române și rezistența celei britanice, autoarea spulberă toate comentariile exaltate asupra momentului.

În plan secund, în spatele protagonistei, este vizibil pe tot parcursul cărții grupul celor care, ca delegați oficiali sau personal auxiliar, însoțeau cuplul prezidențial – așa-numita „Cooperativă Alaiul”. Printre ei există oameni de bună calitate, indiferent de rang: de la ministrul Ștefan Andrei sau generalul Pacepa, până la cofeletele Lili și Cornelia, bucatărul Melinte ș.a. La polul opus sunt aceia (mult mai numeroși) care, de asemenea, indiferent de rang, au „o atitudine de umilință amestecată cu linguseală, neînfrângând niciodată să se miște liber sau să exprime păreri personale chiar asupra celor mai banale teme” (p. 274). Atitudinea lor se schimbă complet, de regulă, în raporturile cu colegii și, mai ales, cu subordonații: devin, la rândul lor, tirani de dimensiuni mai mici, dar de aceeași factură. Categoria aceasta a „ipochimenilor” este, istoricește, mai importantă decât

cea dintâi.

La finalul cărții, autoarea renunță – nu pentru multă vreme – la tonul neutru și încearcă să stabilizească factorii care au făcut ca Elena Ceaușescu să se creadă tot mai mult „îndrituită la libertăți pe care nu se gândise niciodată că și le-ar putea lua”. Sunt luate în considerare „setea înăscută de putere” și influența puternică asupra soțului ei. „Dar factorul critic și cel mai condamnabil, o spun fără nicio ezitare, este influența exercitată de acoliții care mișunau în jurul ei și nu încercau să o încurajeze în credința că totul îi era permis. Dacă acest factor pernicios nu ar fi existat, ea nu ar fi îndrăznit să facă vreă mișcare în afara capacităților și intelectului ei” (pp. 323-324). O singură adăugire: trebuie să admitem că vina incontestabilă a „acoliților” se continuă difuz în rândul întregii populații.

Amintirile Violetei Năstăsescu reprezintă un exemplu și un îndemn la moderație în caracterizarea personajelor istorice „rău famate”. *Tovarășea* apare puternic umanizată, dar deloc deculpabilizată. Este important să acceptăm că formarea unui comportament totalitar nu merge (neapărat) mână în mână cu atrofierea umanității. Nu există nici o incompatibilitate între statutul de om și cel de dictator. Trebuie să ne dezobișnuim să căutăm sursele răului exclusiv „în afară”. El poate veni chiar din(tre) noi.

■ Mihai Ghițulescu

Mario Sampaolesi – Malvinas

Poemul *Malvinas* de Mario Sampaolesi, apărut în ediție bilingvă spaniolă-română (cu traducerea în limba română semnată de Geo Constantinescu) la Editura Aius, Craiova, 2010, are ca punct de plecare realitatea istorică a războiului dintre Argentina și Marea Britanie, desfășurat în perioada aprilie - iunie 1982, conflict al cărui obiect era reînnoirea insulelor Falkland, aflate în estul Argentinei, din posesiunea engleză, la patria mamă.

Incipitul vastului poem debutează cu o enumerare și o repetiție a denumirilor argentinene ale arhipelagului, iar cele englezești însoțite de adverbul negativ „nu”, care are rolul de a clarifica lucrurile, într-o anumită măsură, aceea pe care istoria o cere. Se accentuează faptul că locul în care se petrece acțiunea este regiunea controversată, aspect cu nuanță specific individualizatoare, obsesivă.

Pentru ambele națiuni, războiul depășește caracterul militar, și transcende, căpătând o însemnătate aparte, până la urmă, pentru fiecare soldat care participă la eveniment. Pentru soldatul argentinian lupta este una interioară – în ea se reflectă iubirea pentru patrie, dorința de a recăștiga un teritoriu pierdut – deci o parte din sufletul patriei.

Această față atât de contorsionată a vieții omului, lupta în care intră de bunăvoie nu apare pur și simplu ca un reflex, ci, mai degra-

bă, duce la o stare de reflecție asupra vieții și a morții, posibilă doar în nopțile în care proiectilele încetează să fie o umbră a vântului sau în momentele în care natura se deschide aspră, dar atât de generoasă, în fața soldaților. Adesea, soldatul – „poet” se întreabă de ce luptă – este oare lupta lui interioară în care își dorește să obțină victoria, sau cea exterioară, cea oficială, deci a celor lor îl conduce?

Noțiunea de victimă își depășește stadiul interiorizării și nu mai aparține unui singur om; ea se înfiripă pe nesimțite în conștiința tuturor soldaților care se dezumanizează într-o asemenea măsură, încât se lasă absorbiți de voluptatea suferinței, a sângelui curgând și a metalului ce întâlnește carnea caldă și vie. În acest scop, autorul apelează la o serie de imagini vizuale (în particular), auditive și olfactive, ceea ce îl determină pe cititor să se implice, să devină un semen al soldatului argentinian, să trăiască suferința și tot ceea ce experimentează celălalt.

Autorul, prin trecerea bruscă de la realitatea războiului la prezentarea geografică, îi creează lectorului o stare de apropiere, permițându-i să se familiarizeze cu mediul înconjurător dincolo de duritatea iminentei întâlniri a soldaților cu moartea.

Cei ce își apără pământul, patria, identitatea, trăiesc ciudatul sentiment al lipsei de apartenență datorită înstrăinării silite a res-

pectivului teritoriu și posesiunii lui pentru un lung timp de către dușman. Pentru soldați, la un moment dat viața nu durează mai mult decât o clipă, care, poate să se continue cu alta, sau să se sfârșească brusc, fără să trezească din partea celor de acasă milă, compasiune sau tristețe.

Clipele dinaintea morții sunt cele care, paradoxal, îl readuc la condiția umană. Pentru că atunci, când este pe punctul de a pierde, îl contemplant mediul înconjurător și realizează cât este de prețios, cât de important și de fragilă era viața pe care o are, cât de ușor poate să o piardă. Este momentul întrebărilor existențiale și momentul premergător al reînnoirii esențiale în natură. El își caută identitatea pierdută, se caută pe sine, caută indicii ca să le amintească celorlalți de latura lor umană.

Povara luptei își face simțită greutatea pe umerii lor fragili, care constată că au fost siliiți să ia parte la un război pierdut, doar pentru că cei care i-au trimis acolo nu au pregătit așa cum trebuia confruntările. Apartenența la acea tabără este conștientizată de condiția de învinși, când curajul lor va fi strivit de mașina de război dușmană.

Deși soldatul ar dori să se îndepărteze de măcel, deci să redevină om, ceva îl împiedică: simțul datoriei față de propriul destin, față de cel al patriei, față de conducători. În definitiv, soldații nu sunt acolo pentru că vor sau pen-

tru că au fost cuprinși de un sentiment de nemăsurată dragoste pentru patrie și pentru dreptate – ei sunt acolo pentru că trebuie.

În clipele de agonie pe care le petrec în așteptarea morții, timp în care se contopesc cu natura, soldații sunt cuprinși de un sentiment de compasiune pentru întreaga ființă a lumii. Această stare îi determină să trăiască sentimentul apropierei de celălalt. Deși în război se presupune că toți luptă pentru același scop, prin superioritatea ei se individualizează, ajung în stadiul în care realizează efemeritatea propriei vieți. Asemănarea cu celălalt prin distrugerea diferențelor dintre eu și camarazii lui, sentimente atât de prezente în prima parte, ajung în final până la completarea celuilalt – sentiment ce face parte din paleta atât de diversificată pe care o poate deține un suflet.

În ultima secundă de viață, prin fața ochilor se revărsă o cască de vie de lumini și culori, ce include toate clipele de fericire simțite până în acel moment, chipurile familiare revizuite într-o străfulgerare, lucrurile dragi recapitulate într-un memento atemporal, fluxul de sentimente și amintiri ce compun viața individuală, fiind retrăit indefinit pentru ca în următoarea secundă totul să se năruie într-un vortex întunecat, marcat de zodia morții colective.

Aceste frânturi de sentimente se îmbină cu retrăirea viziunilor cuceritorilor spanioli ai insulelor, descrierea obiectivă a spațiului



de dinainte și de după război și revelarea apariției dușmanului crud și triumfător, care distruge totul în calea sa.

Deși la prima vedere poemul pare a fi o simplă relatare despre război, pe măsură ce evenimentele decurg în plan temporal, acestea determină asimilarea lor treptată, până la rezonanța cu eul soldatului sacrificat.

Mario Sampaolesi reușește să își aducă cititorul mai aproape de el sensibilizându-l, transformându-l pe el în soldatul aflat pe câmpul de luptă. Puterea sa de a tulbura lectorul până în cele mai adânci străfunduri ale sufletului este cu adevărat covârșitoare, deoarece, în ciuda faptului că acesta din urmă nu duce războiul fizic, el îl trăiește în planul ideilor, al principiilor. În fond, e aceeași luptă a eului cu destinul, în care nu se știe cine va triumfa până la urmă.

■ Irina Simanschi

■ ADRIAN MICHIDUȚĂ



Ștefan Vlăduțescu: Formule de comunicare

În continuarea demersurilor sale de radiografiere a mediului de comunicare științifică și literară, profesorul Ștefan Vlăduțescu, prin cartea *Formule existențiale și adresări literare* (Craiova, Editura Sitech, 2010), ridică cercetarea din planul orizontal, al fenomenalului, în cel vertical, al conceptualizării. La baza investigației și în miezul opțiunii de lectură stau conceptele de „formulă existențială” și de comunicare înțeleasă drept „adresare”.

Ca metodă, avem de a face, inițial, cu o privire fenomenologică, apoi aceasta pe calea unor inferențe modelate conceptual se transformă într-o examinare epistemologică. Cărțile ce fac obiectul aplicației de descoperire a funcției de adresare și/sau de identificare a formulei existențiale aparțin de domenii diferite de manifestare spirituală: de la roman și poezie, la jurnal și teatru, de la eseuri matematice la studii

culturale și teoria comunicării. Rationamentul sub care are loc abordarea este următorul: sub fiecare adresare se află o existență, orice adresare este impregnată de existență, ca atare în materia spirituală a creației se poate regăsi formula existențială a spiritului gânditor. O astfel de formulă transpare din fiecare construcție spiritual-limbajuală, este recognoscibilă în orice tip de text. Formula este văzută ca o ecuație cu un număr oarecare de variabile în raport de nodurile semnificaționale în care discursul se precipită. Apropierea progresivă de formulă are loc prin secționarea, secvențializarea adresării pe coordonate, dimensiuni și planuri pe care scrierea însăși le furnizează, le generează. Orice text poate iradia în raport de poziționare o anume formulă existențială. Drept urmare, pot fi delimitate formule lirice, formule epice, formule comunicaționale etc.

Revelator pentru modul de decodificare, descifrare, decriptare a formulei instituite de un text



este studiul „Hamlet”: elementele formulei existențiale”. Datorită prototipicității sale, Hamlet constituie o „formulă existențială canonică”. Componentele formulei hamletiene se configurează a fi următoarele: conștiința deliberatoare, onestă în raport cu sine și cu alteritatea; încrederea în victoria binelui și adevărului; tenacitatea dureroasă de a duce până

la capăt idealul de adevăr, bine și consecvență; limpezimea și statornicia în credință și sentimente; determinarea demnă în performarea angajamentului luat în raport cu propria conștiință; deplina adaptare a faptei la gând și a gândului la dovadă; aptitudinea de a fi flexibil și a avea înțelegere pentru limitele și neputințele omenești.

Ecuația funcțională a eroilor lui Augustin Buzura se constituie din variabilele unei conștiințe (acută, traumatizată și lucidă până la disperare) ce nu acceptă inerția compromisului, ale unei situații sociale toxice, ale singurătății modelate de greață, zădărnice, absurd și, finalmente, ale deciziei de a da credit total valorilor de libertate, bine, adevăr, datorie și chiar de a te sacrifica pentru ele.

Linii de bază ale amprentei existențiale a eroului specific lui Gabriel Chifu sunt: o conștiință axiologică ancorată în valori (credință, iubirea, arta-expressivității și călătoriile), problematizarea

existenței ca rezultatul a „antimiei” minte-corp, trăirea incertitudinii ca mod de a cunoaște și percepția gravă a influenței eșecului în istoria personală.

În formula existențială ce se degajă din volumele de versuri ale poetului Flaviu-George Predescu sunt apreciate ca alcătuită o temeinică armătură de creație: capacitatea de întrebare inocentă și de autodezvăluire, sesizarea neliniștilor individuale ca fapte emoționale ale apartenenței la destinul lumii, descifrarea suportului de normalitate al contextului de reflecție și recuperarea trăirii emoționale în ordinea imaginării.

În formulele de adresare științifică ale unor spirite universitare precum Gabriela Rusu-Păsărin, Alina Teșescu, Ion Buzera și Maria-Ana Tupan sunt luminate elementele de probitate științifică, de interes pentru revelarea modului de a investiga zone ale necunoscutului și capabilitățile de a utiliza metode adaptate tematicilor abordate.

Per ansamblu, cartea profesorului Ștefan Vlăduțescu se remarcă prin profunzimea demersului interogativ, prin înclinația de a revela cum spiritul investigativ se mobilizează în actul de gândire-creație, ca și prin eleganța și coerența stilului de elaborare.

fericiții mărturisitori

Viața acestor mărturisitori... a dovedit că ei erau, în sensul credinței, ființe logice care gândeau realitatea absolută și vedeau cât de trecătoare este lumea plină de nedreptăți.

Irineu Popa

Ana-Maria Rădulescu, *Clerici ortodocși în închisorile comuniste (Județul Dolj)*, A-B, cu un Cuvânt înainte de IPS acad. prof. univ. dr. Irineu Popa, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, Editura Aius, Craiova, 2011.

Restrângerea sferei de studiu la soarta clericilor lor de pe teritoriul județului Dolj, hărțuți, arestați și închiși de regimul comunist, are, credem, o dublă explicație. În pri-

mul rând, autoarea este olteancă din Craiova și este firesc să începi o cercetare superspecializată, cum este aceea la care ne referim, din locul cel mai familiar, cu care se poate stabili un flux empatic pentru mai buna înțelegere a evenimentelor și oamenilor. În al doilea rând, argumentul furnizat chiar de colega noastră de la Institutul Național pentru Studii Totalitarismului, Ana-Maria Rădulescu: „Pentru a elimina pe cât posibil confuziile și a asigura o prezentare cât mai exhaustivă a clericilor ortodocși victime ale regimului comunist, credem că este necesară identificarea și studierea lor în ordine alfabetică, ținând cont, în primul rând, de criteriul geografic, de răspândirea lor pe județe.

În ceea ce privește județul Dolj, acest mod de prezentare îi

permite cercetătorului să înțeleagă mai bine amploarea și permanența represiviunii exercitate asupra Bisericii Ortodoxe de către regimul comunist ateu până în decembrie 1989, într-o zonă geografică în care alte confesiuni și minoritățile naționale erau slab sau deloc reprezentate”. Cele două aspecte sunt complementare și se conjugă fericit cu eforturile documentare și analitice ale altor cercetători ai regimului totalitar din România. Încercarea de a hașura o părticică a memoriei comunismului este nu doar lăudabilă, ci și extrem de utilă, deoarece mai pune o piesă la acest puzzle care este istoria noastră recentă.

Cartea conține 46 de fișe biografice ale unor clerici ortodocși (între care o monahie de la mănăstirea Jitianu de lângă Craiova, Maria Alexandru – pe numele monahal, Maximila), fie originari din județul Dolj, fie stabiliți aici. Demersul Anei-Maria Rădulescu este una din rarele încercări recente bazate pe acribie documentar-științifică, într-o istoriografie postdecembristă marcată, ca și întreaga lume literară sau publicistică românească, de goana după rating. Paradoxal sau nu, volumul se află pe acel raft de bibliotecă la care ajung ridicându-se pe vârfuri studenții și cercetătorii hotărâți să lase în urma lor dăre de lumină. (De)formați în ultimele două decenii să citim mai degrabă eseuri și editoriale, decât analize și documente, noi – românii în general, și, mai grav, noi – istoricii, lăsam să treacă neobservate cărți care trebuie să facă parte obligatoriu din bibliografia oricărui cercetător sau analist al comunismului. Denumite

îndeobște „instrumente de lucru” – dicționarele, antologiile, enciclopediile – sunt tot mai puțin citite și citate.

Un detaliu extrem de relevant menționat de autoare este cel al clericilor refugiați din Basarabia și Bucovina de Nord, în urma cedărilor teritoriale din iunie 1940. Din documentele Securității reiese că în 1949 trăiau în Oltenia circa 280 de preoți, 85 de cântăreți bisericesti și 17 călugări ortodocși, refugiați din cele două provincii românești. Unii dintre ei au devenit la scurtă vreme deținuți politici.

Deși de mică întindere editorială (însă mari, comparativ cu vocile sintetice ale dicționarilor biografice), fișele celor 46 de clerici sunt nu doar informative, în sens strict, ci adevărate povești de viață și mici istorii ale epocii, într-o istorie densă și traumatizantă a fenomenului totalitar. Traseele biografice urmăresc firul cronologic al istoriei românilor în secolul trecut, cu accent pe perioada comunistă. Acolo unde s-a putut, autoarea a reprodus în continuare fișele fragmente din dosarele penale, ca de exemplu, din dosarul cântărețului bisericesc Ion Amărăzeanu din Bulzești și din al preotului Aurel Bazilescu din Craiova. În final, cartea conține un album iconografic, atât de necesar pentru o înțelegere aplicată a istoriei.

Argumentul conține și coordonatele istorice și oficiale ce au stat la baza proiectului ideologic al uniformizării, inclusiv prin încercarea de a desființa monahismul (Decretul nr. 410/1959). Totodată, autoarea lansează câteva semnale asupra fondului moral al urmărilor directe ale arestărilor pe



criterii politice. Între acestea, soarta victimelor colaterale, soțiile și copiii, condamnate fără acte la neajunsuri, exproprieri, divorț; interzicerea accesului la învățământul superior, trimiterea în batalioane de muncă etc.; puterea de a supraviețui, dincolo de greutatea propriu-zise, blamării de către o societate tot mai ruptă de valorile ei tradiționale. O societate tot mai amnezică, mai convertibilă sub presiunile reeducatoare ale regimului ideologic postbelic.

Ana-Maria Rădulescu este la al patrulea volum bazat pe studiul documentelor și literaturii de specialitate. (*Conservatorii în Oltenia. Dolj, 1899-1913*, Ed. Aius, Craiova, 2004; *Conservatorii din județul Dolj între 1899-1922*, Ed. Aius, Craiova, 2005; *Clerici ortodocși în închisorile comuniste. Județul Olt*, Ed. Aius, Craiova, 2006).

■ Flori Bălănescu



Ion Țuculescu - Lacul Brănești

„Întreprinderile cele mai performante în plan economic și social sunt cele care întrețin în interiorul lor echipe cu origini culturale variate”

(Urmare din pagina 20)
ducere pe d-ra Oana Gherasoiu de la Institutul de Studii Europene din București. Astăzi, Oana asigură traducerea în română a Scrisorii electronice lunare a OEP-ului.

N.M.: *Cum s-a născut rețeaua de colaboratori români ai OEP-ului?*

D.M.D.: Cred în miracolul relațiilor personale și al contactului interuman când este vorba de a cladi ceva de la zero. Dacă nu reușești să-i convingi pe cei apropiați sau pe cei cărora ai norocul să te adresezi direct, e greu să-i convingi pe cei pe care nu îi ai lângă tine sau în fața ochilor. Așa s-a întâmplat și cu rețeaua de colaboratori din România: le-am vorbit mai întâi colegilor de la Universitatea din Craiova cu care colaborasem la diferite proiecte de cercetare (Ancuța Guță, Bianca Predescu, Ionel Bușe), apoi celor de la Timișoara (Maria Tenchea) și Iași (Ofelia Ichim) cu care am început „aventura” promovării Observatorului și a Cartei Europene a Plurilingvismului. Apoi, datorită doctorandelor mele de la Paris care erau titulare în învățământul preuniversitar din România (Cristina Ciocănea, Livia Nadis), o altă componentă a rețelei românești a început să se dezvolte. Eram la început și fără entuziasmul și inventivitatea lor nu am fi reușit să ne dezvoltăm așa de repede și să diversificăm acțiunile de promovare a Observatorului și a Cartei și, odată cu ele, de dezvoltare a rețelei. Rețeaua din România a fost și este cea mai promptă în reacții, cea mai doritoare de a verifica punerea în practică a unei idei ce ne venea din România, din Franța, din Germania sau din altă țară. A fost suficient să spunem că avem nevoie de un logo și imediat am primit mai multe propuneri de la o artistă plastică din Slatina (Cristina Botez). Aveam nevoie de pliante care să prezinte într-un mod profesionist OEP-ul și de o publicație în care să apară textul Cartei? Editura Aius și revista *Mozaiacul* din Craiova nici nu au stat pe gânduri. În alt colț al țării, la Iași, Asociația *Al. Philippide* și Re-

vista *Philologica Iasyensia* promovau cercetarea în domeniul plurilingvismului. Nu întâmplător primele dezbateri publice ale Cartei au fost în România și nu în altă țară. La fel, campania de strângere de semnături pentru promovarea Cartei a fost deschisă oficial în România. Românii sunt conștienți că promovarea limbii și culturii lor se face cel mai bine în cadrul mai larg, democratic, al promovării plurilingvismului și multiculturalismului. Gândiți-vă că în momentul organizării tuturor acestor acțiuni minunate despre care v-am vorbit, eu eram la Paris...

N.M.: *Doamnă Astrid Guillaume, pe lângă atribuțiile de vicepreședinte, aveți și responsabilitatea polului „Cercetare” al OEP-ului. Care este rolul acestui pol?*

Astrid Guillaume: Polul „Cercetare” are o importanță crucială. De la crearea sa, a sensibilizat mai întâi lumea științifică în privința plurilingvismului, apoi a federat cercetătorii în jurul problematicii limbilor, iar acum se preocupă de organizarea de evenimente, publicații, parteneriate cu cercetători de renume și universități europene sporind astfel vizibilitatea lucrărilor de cercetare și științifice consacrate acestor probleme. Prin scrisoarea electronică lunară a OEP-ului, care are astăzi 20.000 de destinatari în Europa și în lume, am reușit să ne mărim treptat rețeaua proprie de cercetători interesați de problematica plurilingvismului, a traducerii, a traductologiei, a multiculturalismului și a intercomprehensiunii – domenii de cercetare în egală măsură dragi OEP-ului. Polul „Cercetare” are un comitet științific condus de un președinte, care la ora actuală este François Rastier, lingvist de renume, director de cercetare în cadrul Consiliului Național al Cercetării Științifice – CNRS. În calitate de vicepreședinte OEP responsabil cu Polul „Cercetare”, coordonez, în acord cu președintele OEP parteneriate științifice, dar și comitetul de lectură al OEP pentru publicațiile OEP-ului. Polul „Cercetare” are o triplă misiune:

de a spori vizibilitatea cercetărilor asupra plurilingvismului, de a organiza evenimente științifice și de a publica studii. Dorința noastră este de a extinde rețeaua științifică și a partenerilor la ansamblul Europei și dincolo de ea.

Multiculturalismul este contrariul excluderii

N.M.: *Domnule d'Aligny, prezentați pentru cititorii revistei noastre atuurile plurilingvismului și ale multiculturalismului!*

F.X.d'A.: Înălți demnitari ai marilor democrații europene (Cancelara Germaniei, Președintele Franței, Primul-ministru al Marii-Britanii) au atacat în ultimele luni cuvântul „multiculturalism” declarând public că multiculturalismul a fost un eșec în țările lor. Au pus astfel o ștampilă cu conotații negative acestui cuvânt. Or, dincolo de dimensiunea filosofică a subiectului, există o neînțelegere periculoasă a fenomenului pe tărâm politic: multiculturalismul de care vorbesc este simpla juxtapunere fizică, cu ignorare mutuală și lipsă de interes și de respect pentru alte culturi și pentru persoanele aparținând altor culturi. La acest aspect s-au referit/limitat conducătorii politici, deoarece cu acest aspect s-au confruntat în țările lor. În realitate, multiculturalismul este exact contrariul acestei percepții: multiculturalismul înseamnă interes și respect pentru cultura celui alt, indiferent că este vorba de cultura țării gazdă sau a țării de baștină a vecinilor. Multiculturalismul înseamnă dorința de a învăța și înțelege cultura celui alt. Multiculturalismul înseamnă afirmarea pașnică a propriei culturi respectând în același timp cu sfințenie cultura celui alt. Multiculturalismul este

contrariul diluării mai multor culturi într-o magmă culturală unică, inconsistență și fără rădăcini. Multiculturalismul este spiritul de profundă toleranță a celui alt. Multiculturalismul este contrariul excluderii. În plan politic, multiculturalismul este, deci, în ceea ce privește comportamentul cotidian al imigranților, recunoașterea primordialității culturii țării gazdă asupra propriei culturi și fără renunțare la aceasta din urmă. Multiculturalismul este opusul absolut al comunitarismului. În plan economic, multiculturalismul este sursa de diversități,

există atât de multe neînțelegeri când se utilizează o terță limbă. Întreprinderile care își încurajează colaboratorii să vorbească cel puțin două limbi străine sunt sub acest aspect mai avansate și mai performante.

N.M.: *Care sunt acțiunile recente cele mai importante organizate de OEP?*

C.T.: În 2008, în cadrul anului dialogului intercultural, am organizat sub înalt patronaj UNESCO acțiunea „Intelctualii și artiștii în favoarea plurilingvismului și a diversității culturale” în colaborare cu Reprezentanța României la UNESCO. În 2009, am organizat la Berlin al doilea forum Assises Européennes du Plurilinguisme, iar în 2010 am organizat la Paris, în cadrul Zilei Europene a Limbilor o serie de acțiuni reunite sub numele sugestiv „Enjeux de langues”. În fine, în 2011 am organizat o masă rotundă în cadrul salonului Expolangues la Porte de Versailles la Paris. De asemenea, prin polul „Cercetare”, organizăm seminarii și participăm la numeroase colocvii internaționale.

D.M.D.: Și tot în 2009, seminarul consacrat importanței plurilingvismului în învățământul superior European și în cercetare, seminar organizat în colaborare cu Ambasada României la Paris, în cadrul programului EACEA „Europa pentru cetățeni”. Ediția Forumului European al Plurilingvismului de anul viitor va avea cinci teme principale: a) Necesitatea lingvistică în învățământ; b) Logica pieței; concurență economică și emulație culturală; c) Limbile ca dimensiune a managementului în întreprinderile internaționale; d) Geopolitica limbilor; e) Circulația cunoștințelor, a ideilor, și a imaginilor.

**A consemnat,
Nicolae Marinescu**



© Daniel Anghelescu

inoavației și câștigului în viața întreprinderilor. Este demonstrat statistic și, cel mai adesea admis, că întreprinderile cele mai performante în plan economic și social sunt cele care întrețin în interiorul lor echipe cu origini culturale variate. Același lucru este valabil și pentru echipele de cercetare, științifice, medicale etc. Plurilingvismul este una dintre dimensiunile cele mai importante ale multiculturalismului: folosirea de către doi vorbitori de limbi diferite a unei limbi diferite de limbile lor pentru a comunica între ei reduce această limbă la dimensiunea de simplu vehicul de comunicare în detrimentul conținutului său cultural. Din acest motiv



© Daniel Anghelescu

apoteoza spaghetti western-ului

„Dumnezeu nu e de partea noastră fiindcă îi urăște pe idioți”.
Blondie, *The Good, the Bad and the Ugly*

În interiorul unui gen cinematografic încărcat de clișee și bântuit de plictiseală, câțiva regizori italieni (Enzo Barboni, Sergio Corbucci, Enzo G. Castellari, Sergio Leone, Lucio Fulci etc.) au produs, în anii '60, o adevărată mutație de paradigmă. În locul tropilor consacrați (personaje integral pozitive, luptând pentru apărarea modului de viață american la frontierele „civilizației”, împotriva triburilor de indieni rebele), filmele create de ei au injectat viață nouă în trupul muribund al western-ului clasic. Așa s-a născut subgenul *western-ului all'italiana*, cum s-a numit el în Italia, sau a *spaghetti western-ului*, cum a ajuns el să fie cunoscut printre cinefilii anglo-saxoni, preluând ceea ce era, inițial, o formulă ironică a criticilor americani.

Filmate cu un minimum de mijloace tehnice în țări mediteraneene, precum Italia sau Spania, *spaghetti western-urile* s-au impus numai grație temelor *cool*, a intrigilor pigmentate de comedia bufă



sau de ironie și a personajelor singuratic și ambigue moral, proiectate pe ecran în absența oricărui precauții etice și vehiculate ca encomioane ale machismului. Deși peliculele subgenului se întind abia pe două decade (prima producție, *Il terrore dell'Oklahoma*, apare în 1959, iar ultima, *China 9, Liberty 37*, în 1978), prestigiul pe care ele l-au dobândit în ochii adevăraților *aficionados* nu poate fi pus la îndoială de nimeni. Deși, la limită, se pot reține mai multe filme cu mare priză la public, de la *Django* (regizat, în 1966, de Corbucci, cu Franco Nero în rolul principal) până la *Keoma* (regizat, în 1976,

de Castellari, cu același Nero ca protagonist) și de la *Once upon a Time in the West* (regizat, în 1968, de Leone, cu Henry Fonda în rolul principal) până la *Mannaja* (regizat, în 1977, de Sergio Martino, cu Maurizio Merli ca protagonist), cele mai importante rămân peliculele care compun trilogia lui Leone: *A Fistful of Dollars* (1964), *For a Few Dollars More* (1965) și *The Good, the Bad and the Ugly* (1966). Clint Eastwood înveșmântat în poncho și fumând un trabuc subțire regăsindu-se, de fiecare dată, ca erou.

Cu acțiunea plasată în timpul sau imediat după războiul civil american, cele trei producții au în centru peripețiile „bărbatului fără nume” (numit, totuși, Joe în prima, Monco în a doua și Blondie în a treia). Toate au, de asemenea, în comun faptul că sunt proiectate „pe ecran lat” (așa-numitul *Techniscope*) și că le rezervă doar un rol marginal personajelor feminine. Filmele diferă însă considerabil în funcție de gradul de originalitate a scenariului.

Astfel, *A Fistful of Dollars* are nu numai ca hipotext pelicula japoneză *Yojimbo*, regizată de Akira Kurosawa (o *jidaigeki* datând din 1961), ci împrumută fără jenă de la aceasta până și detaliile de *setting* (așezarea izolată și depopulată, bântuită de cele două sângeroase clanuri rivale) sau de *plot* (eroul este snopit în bătaie și salvat de hangul binevoitor în ambele cazuri). Nici nu e de mirare că, supărat, Kurosawa l-a dat în judecată pe Leone, câștigând, fără probleme, procesul, obținând daune substanțiale și scriindu-i, în final, italianului: „E un film foarte bun, dar e filmul meu”.

Al doilea film din triptic, *For a Few Dollars More*, are o intrigă ceva mai neconvențională, centrată asupra universului vânătorilor de recompense și a dramelor acestora. Deși nu la fel de șocant precum primul sau de palpitant precum ultimul, acest film rămâne favoritul meu personal. Ca să fiu sincer, nu cred că opinia mi-ar fi împărtășită de prea multă lume; totuși, îmi mențin preferința și mi-

o motivez prin două aspecte: atmosfera cu totul specială, generată de coloana sonoră efectiv excepțională a lui Ennio Morricone (superioară celei din filmul precedent și chiar celei din filmul subsecvent), și sagacitatea dialogurilor, parțial lirice, parțial cinice, ale celor doi vânători de recompense, motivați, în definitiv, de realități complet diferite.

În fine, ultima producție din serie, *The Good, the Bad and the Ugly*, a dobândit contururile unei legende estetice, încât aproape că nu mai are nevoie de nici o prezentare. După o receptare critică inițial ostilă, filmul a atras o mulțime de elogi: a fost numit chiar cea mai bună producție western a cinematografului european, iar regizorul american Quentin Tarantino n-a ezitat să-l numească pur și simplu „cel mai bine regizat film din toate timpurile”. Deși lungă și cu o acțiune convolută, pelicula nu plictisește nici un singur moment, iar scena finală este antologică; epilogul nu are, practic, rival în întreaga istorie nu doar a *spaghetti western-ului*, ci a însuși genului *western*.

Concluzionând, aș putea sublinia, fără nici un risc teroretic, faptul că, în ochii majorității cinefililor contemporani, valoarea *spaghetti western-ului* ca subgen autonom rezidă mai ales în succesul durabil al filmelor lui Sergio Leone, unul dintre regizorii relativ puțin productivi, dar deosebit de influenți în dezvoltarea artei cinematografice. În absența lui, cariera unor regizori precum Clint Eastwood sau Quentin Tarantino ar fi fost dificil (dacă nu imposibil) de imaginat.

■ Cătălin Ghiță



UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA

și

AȘOCIAȚIA ROMÂNĂ
DE ISTORIE A PRESEI

Vă invită la

CONGRESUL NAȚIONAL DE ISTORIE A PRESEI

a V-a ediție,

ce va avea loc la Chișinău, în perioada 26-28 aprilie 2012

**Tema acestei ediții:
Mass-media,
între document și interpretare**

Consiliul științific

Rector

Prof. univ. dr. Gheorghe Ciocanu

Președintele Consiliului științific

Prof. univ. dr. Ilie Rad,
Președintele A.R.I.P., Universita-
tea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Membri

Prof. univ. dr. Victor Moraru, di-
rector, Institutul de Științe Politi-
ce și Comunicare, Academia de
Științe a Moldovei (AȘM)
Prof. univ. dr. Anatol Petrencu,
Universitatea de Stat din Mol-
dova

Conf. dr. Răduț Bălbăie, Acade-
mia Forțelor Terestre „Nicolae
Bălcescu”, Sibiu
Conf. dr. Gheorghe Cojocaru, di-
rector, Institutul Istorie, Stat și
Drept al AȘM

Conf. dr. Vasile Ilinca, Universi-
tatea „Ștefan cel Mare”, Suceava
Conf. dr. Aurelia Lăpușan, vice-
președinte A.R.I.P.

Lector dr. Cătălin Negoită, secre-
tar A.R.I.P., Universitatea „Dună-
rea de Jos”, Galați

Conf. dr. Gabriela Rusu Păsărin,
vicepreședinte A.R.I.P., Univer-
sitatea din Craiova

Conf. dr. Lidia Kulikovski, direc-
tor Biblioteca Municipală
„B.P. Hașdeu”, Chișinău

Conf. dr. Constantin Șchiopu, Uni-
versitatea de Stat din Moldova

Prof. dr. Ion Zănea, Universi-
tatea din Oradea
Conf. dr. Ala Zavadschi, Univer-
sitatea de Stat din Moldova

Consiliul organizatoric

Conf. dr. Silvia Grossu, vicepre-
ședinte A.R.I.P., Universitatea de
Stat din Moldova.

Conf. dr. Maria Danilov, Depar-
tamentul Istorie modernă, Mu-
zeul Național de Arheologie și
Istorie

Dr. Ion Varta, cercetător științifi-
c, Institutul Istorie, Stat și Drept
al AȘM.

Ion Negrei, vicepreședinte Filia-
la Basarabia A.R.I.P.

Vasile Malanețchi, lector superi-
or, Universitatea de Stat din
Moldova

Secretariatul Congresului

Conf. dr. Gheorghe Negru, cer-
cetător științific, Institutul Istorie,
Stat și Drept al A.Ș.M.
Lector dr. Aneta Coța, Univer-
sitatea de Stat din Moldova
Lector Vlad Madan, Universita-
tea de Stat din Moldova

Contact:

Conf. dr. Silvia Grossu -
sgrossu@gmail.com
Conf. dr. Maria Danilov -
danilovmaria@yahoo.com

Lucrările se vor desfășura la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării. Solicitățile de participare vor fi trimise la adresele: sgrossu@gmail.com; danilovmaria@yahoo.com, până la 30 decembrie 2011, sub formă de text publicabil (redactare finală). Nu se admit doi sau mai mulți autori pentru un studiu. Vor fi respectate normele de redactare ale Revistei române de istorie a presei.

Contribuțiile vor fi evaluate de Consiliul Științific al Congresului, ce se va pronunța în legătură cu publicarea în volum (va fi lansat în 28 aprilie 2012).

Cheltuielile de transport, cazare și masă cad în sarcina participanților, gazdele propunând, în ajutorul manifestării, variante de cazare și de masă.

monumentul independenței de la Craiova (II)

Monumentul Independenței, rămas în memoria colectivă sub numele *Asta-i muzica ce-mi place*, a fost construit la Craiova între 1909-1913 din inițiativa și pe cheltuiala craiovenilor, dar și al unor patrioți din țară, pentru a păstra nemuritoare în conștiința națională eroismul ostașilor și ofițerilor care au dobândit prin lupta și jertfa lor Independența statului modern român. Distrus în 1948 de autoritățile comuniste la ordinal ocupantului sovietic, a fost unul din cele mai importante monumente istorice din Europa.

Dimensiunea lui impresionantă: „de 9 (nouă) metri înălțime totală, de la suprafața solului până la creștetul Statuei; 6 (șase) metri lățime la bază, ... iar înălțimea părții de bronz a monumentului în ax va fi de 7m 70 (șapte metri șaptezeci de centimetri) de la creștetul statuei până la soclu”, cum consemna Contractul de execuție prezentat în numărul anterior al „Mozaicului”, ca și valoarea artistică excepțională trebuiau să fie, după cum spunea N.P. Guran, primarul de atunci al Craiovei, „la înălțimea la care se ridică sufletul nostru”.

Pentru realizarea monumentului pe bază de subscripție a fost constituit un Comitetul de inițiativă din care făceau parte: generalul P. Gigurtu – președinte, generalul dr. Verescu și N. Economum – vicepreședinți și N. P. Guran, C. M. Ciocazan, G. Verescu, colonel Liviu Grăgoescu, colonel G. Marcu, Gr. Neamțu, D. Nedelcu, Avram D. Samo și G. Gardo – membri.

„Cartea de Aur”, deschisă pentru a populariza acțiunile menite „să ducă a îndeplinirea mărețului proiect” și „să consemneze numele generațiilor donatori care vor contribui cu obolul lor” la realizarea acestui monument al demnității și libertății naționale, a devenit un document istoric de valoare inestimabilă prin dorința celor mai importanți donatori de a pune în evidență pe lângă sumele donate, gândurile și sentimentele care le-au animat voinea unei înfăptuiri destinate comunității și poporului lor, generațiilor viitoare.

Păstrată la Serviciul Arhivelor Naționale Dolj, „Cartea de Aur” constituie prin concepție și realizare o bijuterie bibliofilă.

Copertele sunt realizate din lemn imbrăcat în piele de culoare neagră. Pe coperta I, în partea de sus, s-a aplicat, în feronerie suflată în aur, denumirea „Cartea de Aur”. În mijloc, tot din metal aurit, s-a aplicat imaginea monumentului



sunt prezentate decorațiile Virtutei militare, Steaua României, Steaua Treceii Dunării, Crucea Sfântul Gheorghe, înmânate de Regele Carol I în timpul evenimentelor, și altele acordate după încheierea războiului. În partea de jos, stânga, este aplicat un medalion, realizat tot din metal, cu inscripția „Monument comemorativ al Războiului din 1877-1878”, iar în dreapta un medalion cu inscripția „Ridicat prin subscripție publică”.

În interiorul cărții, au fost introduse 300 de file din carton, încadrate de chenare cu motive florale, marginile fiind imbrăcate cu foiță de aur. În perioada 1909-1913 au fost scrise 119 pagini, care, prin valoarea istorică a ideilor exprimate de personalități din conducerea României și a Olteniei, o fac cu adevărat o „Carte de Aur”.

Chiar la începutul cărții, în semn de înaltă cinstire, vom regăsi semnăturile originale ale Regelui Carol I și ale Familiei Regale, ca membrii de onoare în colectivul Fundației constituită în 1912 pentru administrarea monu-

Cartea de Aur

Apreciind valoarea istorică inestimabilă a monumentului *Asta-i muzica ce-mi place*, realizat de artistul plastic D. Pavelescu-Dimo, reper major pentru identitatea spirituală a Băniei, dar și a Statului Român, la inițiativa primarului Antonie Solomon, Consiliul Local al Municipiului Craiova a decis prin Hotărârea nr. 451/30.11.2006 realizarea unei statue *Asta-i muzica ce-mi place* pe vechiul amplasament din fața intrării principale a Parcului Nicolae Romanescu, aprobând în acest scop Planul Urbanistic de Detaliu.

După largi consultări cu mediile profesionale și a Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, s-a impus concluzia că soluția cea mai adecvată pentru restituirea acestui monument patrioniului local al orașului este realizarea unei noi lucrări de sculptură de un artist contemporan care să poartă de la datele de compoziție ale monumentului dispărut.

În acest scop s-a organizat în 19.09.2008 un concurs de soluții, în urma căruia s-a clasificat pe locul I artistul plastic Mircea Corneliu Spătaru, iar după obținerea Avizului favorabil al Comisiei Naționale de For Public de pe lângă Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, Primăria Craiova a evaluat oferta autorului, acceptând prin contract onorariul de 13.200.000 lei și termenul de execuție de 12 luni.

În anul 2009 s-a achitat suma de 200.000 lei reprezentând plata pentru macheta de ipsos scara 1/10 cesiunea drepturilor de reproducere și expunere publică pentru municipiul Craiova.

Din lipsă de fonduri la bugetul Primăriei din 2010 pentru finanțarea acestui proiect cultural, s-a încheiat un act adițional de prelungire a termenului de execuție până la 15.12.2011.

Cum în bugetul local nu au putut fi identificate sumele necesare și nici alte surse legal constituite de pe plan local, Primăria Municipiului Craiova s-a adresat, prin adresa Nr.124215/13.12.2010, Ministerului Culturii și Cultelor solicitând, sub semnătura vice-primarului Mărinică Dincă, a Arhitectului șef Mircea Diaconescu și a Șef Serviciu Achiziții O.L.P., ing. Sabina Dumitru, studierea posibilității Ministerului Culturii și Patrimoniului Național de a sprijini finanțarea acestui proiect cultural.

Răspunsul venit de la Cabinetul Ministerului cu Nr. 178/18.01.2011 concluzionează: „Ministerul Culturii și Patrimoniului Național nu poate da curs solicitării Primăriei Municipiului Craiova”.

Luând în considerație situația economică a României ca și contextual economic internațional, înțelegând că resursele bugetare limitate ale perioadei actuale nu permit alocarea unei sume corespunzătoare valorii de execuție a proiectului, credem că putem lua în seamă sugestia de a urma exemplul înaintașilor noștri, care, în condiții nu mai puțin dificile și cu resursele mult mai limitate ale începutului secolului XX, au știut să se mobilizeze și „prin obolul tuturor Românilor” să dea expresie materială atașamentului față de Patria lor.

„Mozaicul” își pune paginile la dispoziția celor care vor să susțină acest proiect, pentru început cu idei și propuneri pentru realizarea lui.

■ Nicolae Marinescu

mentului și ca participanți în mai 1913 la ceremonia dezvelirii lui și încredințării Primăriei Craiova și craiovenilor.

Un adevărat „Cuvânt introductiv” îl reprezintă poemul „Calafat”, dedicat evenimentului de Regina Elisabeta, semnat cu pseudonimul Său literar, Carmen Silva, în care regăsim în formă versificată celebrele cuvinte rostite de Regele Carol I la primele salve de tun lansate asupra Vidinului, conștințind intrarea României în războiul antotoman, pentru Independență: „Asta-i muzica ce-mi place!”

Vor semna, în continuare, generalii participanți la război.

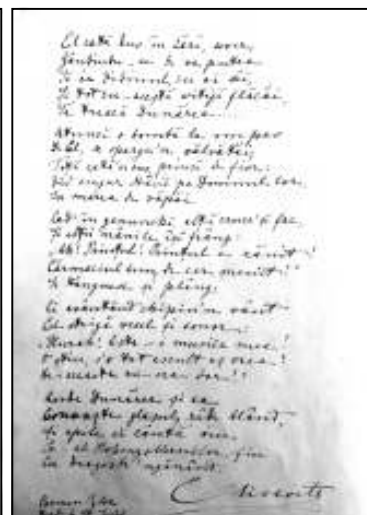
„Mândri că am fost chemați sub Marelui Căpitan Carol I să luptăm pentru Independența și redeşterarea neamului, semnăm cu toată inima în cartea de aur a monumentului care v-a perpetua vitejia armelor române.”

Peste 100 de alte personalități vor semna și vor da expresie sentimentelor de mândrie națională și înalt patriotism în paginile următoare. Dar despre acestea, în numărul viitor.

■ V. Chiriță-Bălcețeanu



Poemul „Calafat”, de Regina Elisabeta, semnat Carmen Silva



Comitetul de inițiativă pentru administrarea monumentului realizat pe bază de subscripție

Serpentine

colecția Ion Țuculescu din Craiova

Ion Țuculescu – medic și pictor – s-a născut pe 19 mai 1910 la Craiova, în familia institutorului Ioan P. Țuculescu – autor de manuale școlare și lucrări literare, fondator al Asociației Scriitorilor Olteni, învățător și director de școală. Ca elev al Colegiului „Carol I”, în mai 1925, la 15 ani, Ion Țuculescu are o primă expoziție de pictură în Sala Prefecturii din Craiova. C.D. Fortunescu scria despre „Expoziția Hagiu și a fraților Țuculescu”, unde Ion Țuculescu „expune tablouri cu porumbi verzi, flori de cais, de măr, de zărzăr, efecte de lumini și umbre în peisagii, fructe, legume”. Unul dintre aceste tablouri, „Creanga de cais” se păstrează în colecția Muzeului de Artă al Craiovei. Expune în continuare alături de nume consacrate ale picturii craiovene: Eustațiu Stoenescu, Gh. Teodorescu-Romanati, Anghel Chicicu, Freda Trybalski-Delnevo ș.a. După liceu, Ion Țuculescu urmează comitent cursurile Facultății de Științe Naturale și ale Facultății de Medicină din București, absolvind-o cu „Magna cum laudae”. Întreaga sa viață, pe care Ion Țuculescu o definea ca „adâncă și dramatică” s-a desfășurat între microscopul medicului și cercetătorului bacteriolog și paleta de lucru a pictorului. Viața i se sfârșește la doar 52 de ani, la 27 iulie 1962, la București.

Lucrările sale – grafică și pictură – au fost expuse începând din anul 1938 – când a avut prima expoziție personală la Ateneul Român din București, apoi la Sala „Dalles” din București, la Veneția, Berna, Stockholm, Budapesta, Paris, Copenhaga, Washington, San Francisco, Bruxelles, Belgrad, Varșovia, Oslo, Stockholm, Viena. A avut numeroase expoziții și la Craiova, Iași, Timișoara, Sibiu, Oradea, Cluj, Constanța, Baia Mare, Suceava și alte orașe din țară, toate „bucurân-



Ion Țuculescu - Trăsura neagră

du-se de un succes de public și de presă de-a dreptul neobișnuit”, spunea Paul Rezeanu.

„M-am dus la Craiova, orașul meu natal, și am pictat...” scria Ion Țuculescu, cel care și-a dorit ca, după moarte, lucrările sale să se constituie într-o expoziție permanentă în orașul natal, dorință împlinită de soția sa, dr. Maria Țuculescu prin donația pe care a făcut-o orașului, cuprinzând peste 170 din cele mai frumoase schițe, lucrări de grafică și picturi realizate de Ion Țuculescu. În Cereera (nr. 631 din 11 VII 1967), adresată Muzeului de Artă din Craiova, dr. Maria Țuculescu scria: „În dorința ca o parte din lucrările defunctului meu sot, pic-

torul Ion Țuculescu să fie păstrate la Craiova... donez toate schițele și desenele aflătoare până la ora actuală în posesia mea...”. Putem aminti câteva teme prezente în lucrările de grafică expuse: portrete și autoportrete, interioare, naturi statice cu flori, peisaje sau studii de simboluri și totemuri.

Împreună cu lucrările aflate deja în patrimoniul Muzeului de Artă, pe 10 iulie 1973 a fost inaugurat Muzeul Ion Țuculescu din Craiova, cu sediul în Calea București nr. 14.

Muzeul reunește, alături de unele dintre cele mai valoroase tablouri și aproape toate lucrările de grafică, piese de mobilier și

covoare oltenesti care au aparținut artistului, documente și fotografii de familie, caiete cu schițe și file de manuscrise, mâna și masca mortuară a pictorului, sculptura în bronz „Portretul tatălui”, executată de Adina Țuculescu. Holul de la intrare era dominat de privirea pictorului din cunoscutul său „Autoportret cu frunză”. Expoziția se continuă în cele patru săli de expunere cu grafică și trei perioade de creație, numite chiar de artist: *realistă*, *folclorică și totemică-simbolică*, introducându-l pe vizitator într-o lume stranie și fascinantă, creată de cel care voia să lase în urma lui „o operă plină de dragoste de viață”, de cel care se întreba: „Ce

aș putea spune oamenilor pentru a-i convinge că viața e frumoasă, veselă și fericită?”.

Perioada realistă este o perioadă de căutări și cuprinde lucrări realizate în ulei pe pânză, pe carton sau pe hârtie, cu subiecte din lumea reală – peisaje și portrete: „Peisaj din Grecia”, „Peisaj din insula Paros”, „Portretul Dr. Papinian”, „Noaptea salcâmlor”, „30 Decembrie 1947”. În perioada aceasta, Ion Țuculescu spunea: „Noi, românii, avem simțul culorii, al ritmului, avem imaginație, dar nu știm ce să facem cu ele... nu ne utilizăm la maximum și cu destulă pricepere”.

Despre *perioada folclorică*, artistul mărturisea: „Linia picturii românești, moderată, cuminte, nu îmi mai convenea. Vream să caut altceva, folclorul... Înclocuim cu motive de scoarțe pomii, norii, florile... pământul era așternut cu motive oltenesti, cerul de asemenea era tot după modul scoarțelor...”. Colecția de la Craiova cuprinde cele mai frumoase tablouri din această perioadă: „Interior țărănesc”, „Natură statică cu oale”, „Lacul Brănești”, „A fost odată”, „Trăsura neagră”, „Câmp albastru”, „Vânătorul”, „Iarna în pădure”, „Frunze de zăpadă”, „Iarna în mahala”.

Perioada totemică-simbolică produce „o nouă mutație” în creația pictorului și apare spre sfârșitul anului 1956, când acesta nota: „...Am vrut să pictez scoarțe românești, dar a ieșit o lume ciudată de existențe umane simplificate... Sensuri neliniștitoare se desprind din privirile ochilor ori din capetele suprapuse... Rațiunea a dirijat o pictură senină... Pictorul secret din mine a visat la altceva – la misterul cosmic”. „Dominat de obsesia spațiului, acest Bruegel al cosmosului”, spunea Ion Vlasiu după moartea artistului, ne-a lăsat tablouri cutremurătoare, fascinante, păstrate în colecția de picturi ale Craiovei: „Troia”, „Copac în soare”, „Totem în câmp”, „Accente negre”, „Priviri”, „Căldură”, „Urmă”, „Circuite”, „Baie de soare”, „Apocalips”.

Din considerente edititare, Casa Țuculescu a fost demolată în anul 1978, locul rămânând liber și în prezent, pe Calea București, la capătul Aleii Personalităților din Parcul Teatrului Național. Printr-un joc al destinului, șirul personalităților orașului este deschis chiar de bustul pictorului-medec Ion Țuculescu. O parte din tablouri au fost mutate în Muzeul Colecțiilor Artiștilor Craioveni de pe Calea Unirii, fosta Casă Valimărescu, devenită între timp în proprietate particulară. Colecția Ion Țuculescu (ca și altele) a rămas depozitată, puțin cunoscută de publicul craiovean.

Se cuvine ca în această lună mai a anului 2011, când se împlinesc 101 ani de la nașterea artistului, să ne întrebăm dacă se va găsi un spațiu care să readucă în circuitul muzeal originala creație a pictorului Ion Țuculescu.

■ Magda Buce-Răduț



Colecția Ion Țuculescu, în Muzeul Colecțiilor Artiștilor Craioveni

muzică sacră

Din rândul ultimelor concerte ale Filarmonicii „Oltenia” din Craiova, ne-au atras atenția două manifestări de muzică vocal-simfonică susținute de orchestra simfonică și corală academică a instituției. Este vorba, în primul rând, de concertul dirijat de Mischa Katz (Franța), având în program Rapsodia pentru alto, cor bărbătesc și orchestră de J. Brahms (solistă Liliana Ciucă Mattei) și Missa Incoronării de W. A. Mozart. Dacă în Rapsodia pentru alto am ascultat-o pentru prima oară la Craiova pe L. Ciucă Mattei, din Cluj-Napoca, o voce de adevărată artistă, care știe să cânte cu o lejeritate impresionantă, în Missa mozarțiană am avut surpriza unui cvartet vocal admirabil ca frumusețe, penetranță și sensibilitate a fiecărui glas în parte și a tuturor laolaltă: Diana Țugu (soprană), L. Ciucă Mattei (mezzosoprană), Szilagy Zsolt (tenor), Balla Sandor (bariton). Dirijorul oaspete, cu o gestică spectaculoasă, a condus ansamblul (cor, soliști, orchestră) pasionat, cu mișcări de mână care desenau în aer „curbe” melodice și intensități sonore, deschidea brațele ca aripile de vultur, însuflând și antrenând interpretii în construirea unui discurs sonor interesant pentru minte și convingător pentru suflet. Corul a fost pregătit exemplar de cei doi dirijori ai săi: E. S. Maxim și Manuela Enache.

Un alt concert al Filarmonicii, dirijat de Emil Siegbert Maxim, ne-a prilejuit o primă audiere: Requiem-ul în Do minor de Luigi Cherubini, o partitură mai rar abordată de filarmonicile noastre, dar de un farmec sonor îndubitabil. E. S. Maxim cultivă pregnanța sonoră (spectaculozitatea în sine îi repugnă), îi sunt dragi sonoritățile ample, de consistență muzicală. Requiem-ul este o asemenea pagină muzicală: permite frazări „înelungi”, construcții deo-

privă dramatice și meditative. L. Cherubini a conceput această muzică într-un echilibru perfect între cor și orchestră, unind cele două ansambluri într-un tot unitar coerent, dirijorul izbutind să transmită un mesaj ce purifică sufletele și ne dă puterea de a mai spera. O latură a religiozității acestei partituri privește seninătatea creștină în preajma sfârșitului vieții pământești, însuflețește și rădiază cucernic și împăciuitor.

În cadrul aceleiași seri, am ascultat și o lucrare solistică, avându-i în prim plan pe violoniștii Octavian Gorun și Simion Petrencu. Este vorba de Dublul concert în La minor de Antonio Vivaldi, cu „voci” distincte, bine individualizate, dar în acord perfect între ele și ansamblul (coarde și clavicin), soliștii etalând o siguranță, o dezinvoltură și o capacitate a transiterii emoției cum rar se întâlnește.

Dintre manifestările de muzică de cameră, remarcăm recitalul violonistului Alexandru Tomescu, solist al Orchestrei Naționale Radio din București, al cărui turneu prin țară, cu „Integrala Capriciilor de N. Paganini”, a permis melomanilor craioveni să-l reîntâlnească în sala Filarmonicii. La temelia acestei manifestări se află o nouă viziune asupra concepției „regizorale”, adăugând recitalului proiecția video, ceea ce conferă reprezentației atractivitate și accesibilitate sporite. În plan strict muzical, Al. Tomescu face o demonstrație de înalt profesionalism, mânuind Stradivarius-ul său cu o dezinvoltură ieșită din comun. Cele 24 de Capricii ale legendarului virtuoz al violei nu a căpătat în versiunea muzicianului bucureștean contururi policrome, dând viață tot atâtor tablouri sonore, de o fascinație turburătoare. O sală arhiplină, a aplaudat „la scenă deschisă”, un artist.

■ **Gheorghe Fabian**



chiar e totul bine?

ETim Carroll, trebuie să-ți faci timp. Și mi-am făcut, pentru premiera (de dinaintea premierii oficiale) spectacolului Totu-i bine când se sfârșește cu bine, de William Shakespeare, în sala mare a TNC Marin Sorescu, în așteptări mari. Atât de mari pe cât am apreciat Odyssea, în regia aceluiași Carroll, care, deși nu m-a uimit, m-a bucurat prin dozarea formei inovative, centrată nu atât pe libertatea improvizăției per se cât pe scopul de a fi jucată o poveste și de a-i fi transmis mesajul.

Însă de astă dată, dincolo de caracterul problematic al acestei piese (pentru a nu spune că ar fi mai puțin bine scrisă sau mai puțin valoroasă), ceea ce face ca alegerea punerii sale în scenă să fie un act de curaj, o provocare, ceva totuși nu s-a legat. Viziunea regizorală a eclipsat spectacolul, într-un fel deloc îmbucurător, părându-mi că nu a orchestrat elementele întregului și asta fiind tot ce mi-a rămas după final.

În primul rând, Tim Carroll a ales o succesiune formală a scenelor excesiv de fragmentată, cu heblu din câteva în câteva minute, ceea ce m-a făcut să mă gândesc că ni se atrage atenția că pe scenă ni se predă o lecție de viață și de punere a sa în act, heblurile jucând rolul de a ne acorda timpul necesar pentru a lua notițe și a fixa pildele cu pricina. Or, asta nu face decât să țină spectatorul departe, să nu îl implice, nici emoțional, nici estetic. Cu alte cuvinte, pauzările dese, în loc să-i ofere spații de respiro necesar în tumultul acțiunii ce i se derulează în fața ochilor, îi reamintesc, sufocant de insistenț, că se află într-o convenție. Și atunci nu este suficient, pentru a compensa, încercarea de a infuza interactivitate prin aceea că, din când în când, personajele s-au adresat în mod direct cuiva din public.

În al doilea rând, decorul, semnat Puiu Antemir, și costumele, operă a Liei Dogaru, modernist-minimaliste, sugestive în sine, au fost folosite pentru a plasa conținutul piesei nici până la capăt în trecut, nici până la capăt în prezent, de unde efectul artificios, și nu o accentuare a universalității spațio-temporale a mesajului piesei și a manifestărilor naturii umane din ea. Indecizia în ce privește alegerea unui timp cert - nici secolul în care a trăit Shakespeare, cu hărmălia în care erau puse-n scenă piesele sale la Globe, dar nici secolul nostru, cu liniștea unor săli deseori doar pe sfert pline - a funcționat ea însăși ca un heblu prelungit.

Astfel că am tot așteptat să înceapă, deși începuse de mult. Mi-am spus că poate este și din cauza scenografiei, la rândul-i fracturată. Că poate și de asta spectacolul nu mă prinde. Căci munca actorilor cu decorul - când escaladat, când pătruns dus-întors, când ocolit cu grijă evidentă - a distras atenția de la joc și text, și nu așa cum o face, de pildă, un dans subtil, ci așa cum o face un exercițiu de mișcare, o rutină a ei. Nu știu cât de solicitant a fost pentru actori din perspectiva lor (sau dacă) și nici dacă, în cazul în care a fost solicitant, are vreo legătură cu faptul că au fost și bălbe.



Căci bălbe au fost. Accentuate, prin opoziție, de felul în care au curs introducerile și epilogurile scenelor, cântate în engleză britanică. Iar pentru mine una, o bălbă în cazul unui text versificat (cel puțin în parte) e semn că textul este spus ca text și că nu a intrat până la capăt în cel ce îl joacă. Cu atât mai semn cu cât jocul însuși a fost în mare parte declamativ, lipsit de firesc, ceea m-a surprins, mai ales în cazul lui Colan - Helena, al cărei potențial nu doar că s-a evidențiat cu prilejul altor piese, ci s-a concretizat în prestații remarcabile. De vină să fie, în cazul ei, mecanica gesticii care a însoțit replicile cheie sau ținuta incertă, cu umerii căzuți?

Sau să fi fost vorba, în cazul tuturor actorilor, și despre limitele traducerii textului? Căci, probabil în încercarea de a da actualitate textului, traducerea a presupus gafe gen „boală malignă” sau inserții inutile vulgarizante gen „să mor eu dacă nu-l bat”, la care, ce-i drept, o parte din public a reacționat pozitiv. Dar așa e publicul, mi-am zis, peștri și în zilele noastre, nu doar pe vremea sălilor arhipline la Globe.

Chiar și așa, au fost și prezențe actoricești care m-au surprins plăcut. Mă refer, mai exact, la Vlad Drăgulescu, în cazul căruia am remarcat, comparativ cu alte roluri ale sale, o dicție mai bună și o pătrundere mai adâncă în personaj, pe care l-a transpus nu doar convingător, ci și cu un anumit farmec și umor. Ce-i drept, a jucat un bufon e riscant și cere o responsabilizare suplimentară, dată fiind importanța sa în fauna per-

sonajelor teatrului clasic, precum și în intriga concretă a pieselor. Iar faptul că Drăgulescu a fost și asistent de regie posibil să fi avut un cuvânt de spus și în ce privește personajul pe care l-a jucat, în cazul căruia am remarcat un plus de fluiditate.

Revenind însă la dicție, am răsuflat ușurată când Andone, în pielea lui Parolles, a recitat cu mult mai limpede decât în Caligula lui László Böcsárdi, deși deseori la fel de greu de auzit, în cazul replicilor șoptite. Ca plus în ce privește alegerea distribuției și expresia actoricească, l-am remarcat, încă o dată, pe Ștefan Cepoi, în pielea celui ce stoarce informații - Steward - la fel de convingător ca în Ce mai taci, Gary?, păstrate fiind, firește, diferențele de natură, și nu doar de grad, dintre personajul pe care l-a jucat în acest spectacol și, respectiv, cel din dramatizarea făcută de Toma Grigorie.

La fel de ușurată am răsuflat la sfârșit, după cele aproape trei ore ale spectacolului (cu pauză), spunându-mi că, în fond, ca orice punere în scenă, și aceasta este mereu în lucru, dacă nu chiar mai mult, dat fiind, printre altele, că personajele sunt jucate, de la o reprezentație la alta, de către un alt actor dintre cei ce compun distribuția. Și mi-am mai spus că poate când lucrul se va sfârși, odată cu ultima reprezentație, se va sfârși și bine, raportat retrospectiv la dinamica celorlalte reprezentații. Și atunci va fi cu mult mai bine.

■ **Mădălina Nica**



Observatorul European al Plurilingvismului

„Întreprinderile cele mai performante în plan economic și social sunt cele care întrețin în interiorul lor echipe cu origini culturale variate”

Sub Înaltul patronaj al ASR Principele Radu al României și în prezența Prințesei Rym a Iordaniei, invitată specială a Casei Regale, ca și a reprezentanților diplomați din mai multe țări la București, pe 18 aprilie a avut loc Seara Palatului Elisabeta dedicată Observatorului European al Plurilingvismului, organizație europeană a societății civile care a primit anul trecut Înaltul patronaj al ASR Principele Radu al României.

Cu acest prilej am obținut un interviu în exclusivitate de la membrii Comitetului administrativ al OEP care s-au deplasat de la Paris cu această ocazie: d-l Christian Tremblay (președinte), d-na Astrid Guillaume și d-l François-Xavier d'Aligny (vicepreședinți) și d-na Dana-Marina Dumitriu (secretar general).

Nicolae Marinescu: *Cum s-a născut Observatorul European al Plurilingvismului?*

Christian Tremblay: În 2001, când am preluat conducerea Asociației Diplomaților Francezi cu Studii Universitare (ASEDIFRES) am primit mandatul de a propune un plan de relansare a acestei asociații. Din multiple motive, eram sensibil la problemele lingvistice și mi s-a părut că problema limbilor în Europa era tratată la nivel european mai mult prin inerție și că lipsa unei reale reflecții în această privință ne conducea de-a dreptul la engleza ca limbă unică de comunicare, cu alte cuvinte la adoptarea unei limbi comune prin înlocuirea limbilor oficiale și marginalizarea limbilor naționale. Am propus organizarea unui forum european al plurilingvismului (*Assises européennes du plurilinguisme*), propunere adoptată în noiembrie 2003. În noiembrie 2004, împreună cu câțiva parteneri, dintre care patru vor deveni fondatorii OEP

(ASEDIFRES, APLV, FDEI și Génération Europe 21), am lansat apelul organizării primului forum european în noiembrie 2005 la Paris. Acest forum a constituit actul de naștere al OEP.

N.M.: *Numele organizației pe care o conduceți are în structura lui un termen pe care îl nuanțați ori de câte ori aveți ocazia plurilingvism. Există o diferență notabilă între plurilingvism și multilingvism?*

C.T.: Nuanța este foarte importantă chiar dacă în mod uzual *multilingvism* este adesea folosit cu sensul de *plurilingvism*. *Multilingvism* poate desemna realități foarte diferite. Servește atât pentru a spune că un individ are capacitatea de a vorbi mai multe limbi (cel puțin două), cât și pentru a desemna o țară în care comunități monolingve vorbesc limbi diferite. Când vorbim de plurilingvism și folosim acest termen în legătură cu un grup de persoane, o națiune, o populație, indicăm că persoanele care alcătuiesc comunitatea respectivă sunt ele însele plurilingve. Astfel, Luxemburgul, ai cărui locuitori vorbesc în marea lor parte moselan, germana și franceza, este un stat cu adevărat plurilingv; este în mare măsură și cazul Elveției. Nu însă și al Belgiei sau al Canadei, ale căror populații sunt împărțite în comunități lingvistice care refuză reciproc limba celeilalte. Belgia și Canada sunt prin urmare mai degrabă multilingve decât plurilingve.

În termeni de acțiune, există complementarități, dar și opoziții. Apărarea multilingvismului înseamnă apărarea limbilor în existența lor. A apăra plurilingvismul înseamnă nu numai a apăra limbile în existența lor, dar și promovarea comunicării între ele, ceea ce se obține prin învățarea și practicarea mai multor limbi (cel puțin două) sau prin traducere și inter-

pretare. Multilingvismul este compatibil cu o limbă comună (engleza în Africa de Sud, de exemplu), plurilingvismul, nu. Diferența este importantă, pentru că, dacă luați de exemplu *english globish* ca limbă comună, pe de o parte nu asigurați comunicarea interculturală și pe de altă parte vă plasați în poziție de inferioritate față de adevărata anglofoni. Prin urmare folosirea unei limbi comune făcând oficiu de *lingua franca* trebuie restrânsă la situații foarte specifice.

Ambiguitatea termenului *multilingvism* îi aranjează bineînțeles pe mulți, în special pe adepții englezei ca limbă unică. Este motivul pentru care OEP militează pentru îndepărtarea ambiguității acestui termen.

N.M.: *Vorbiți-ne pe scurt despre asociația pe care o reprezentați în OEP și spuneți-ne în ce măsură crearea OEP a produs schimbări în activitatea asociațiilor fondatoare.*

C.T.: La data înființării OEP, ASEDIFRES avea două activități principale: organizarea de dineuri-dezbateri și organizarea de călătorii de studiu. Ea și-a continuat dineurile-dezbateri în sânul OEP, iar OEP, la rândul lui, a cunoscut expansiunea pe care o știți.

Dana-Marina Dumitriu: Trebuie spus că, deși activitatea ASEDIFRES a rămas aproximativ aceeași în ceea ce privește organizarea acțiunilor ei de bază, o schimbare – deloc negliabilă – s-a produs. Subiectele abordate au căpătat o profundă componentă lingvistică, militant lingvistică, dacă se poate spune așa, în concordanță cu politica OEP. ASEDIFRES este interesată să afle și să difuzeze experiențe europene privind importanța diversității lingvistice în diferite sectoare de activitate. Asta face ca la ora actuală sigla ASEDIFRES să nu mai desemneze Asociația

Europeană a Diplomaților Francezi cu Studii Superioare, ci Asociația Europeană de Difuzare a Cercetării și a Studiilor despre Europa și Societate.

François-Xavier d'Aligny: Fundația pentru Dezvoltarea Învățământului Internațional (FDEI) este un *think tank* independent creat acum mai bine de 30 de ani și a cărui misiune este de a promova dispozitivele de excelență școlară care oferă, într-un mod eficient și începând de la școala primară, programe plurilingve și multiculturale. FDEI este co-fondatoare a OEP-ului, dar nașterea OEP-ului nu a modificat activitatea fundației. În particular, FDEI susține sistemul secțiilor internaționale și a opțiunii internaționale de bacalaureat (OIB) care a fost creat de Franta cu 15 țări. Acest sistem duce la rezultate foarte bune pentru elevi și profesori, contribuie la atractivitatea teritoriului și pregătește mobilitatea profesională. El constituie un sprijin în competiția competențelor, duce la reducerea inegalităților de șanse, favorizează diversitatea și respectul mutual al culturilor și permite accesul pe piața muncii a tinerilor cu adevărat plurilingvi și multiculturuali.

N.M.: *L-am auzit pe domnul Christian Tremblay vorbind despre forumul european al plurilingvismului (Assises européennes du plurilinguisme) ca despre „actul de naștere” al OEP-ului. Puteți să ne spuneți mai multe despre acest forum?*

D.M.D.: Assises Européennes du Plurilinguisme este cea mai importantă acțiune a noastră. Ea este de fiecare dată organizată în altă capitală europeană (Paris – 2005, Berlin – 2009, Roma – 2012) și pune față în față reprezentanți ai instituțiilor europene, naționale și internaționale și reprezentanți ai lumii academice, ai artei,

ai mediului economic și al afacerilor cu reprezentanți ai societății civile dintr-un număr cât mai mare de țări europene. Pe lângă temele abordate, fiecare ediție a forumului are o acțiune forte în domeniul plurilingvismului. Prima ediție a dus la crearea Observatorului European al Plurilingvismului (OEP), care și-a asumat redactarea Cartei Europene a Plurilingvismului, realizarea site-ului Internet și a scrisorii electronice de informare lunară.

N.M.: *Care sunt ideile principale ale Cartei Europene a Plurilingvismului?*

C.T.: Ideea de bază este că diversitatea limbilor și a culturilor este o bogăție care dă forță Europei și națiunilor care o compun, cu condiția ca acestea să fie conștiente de valoarea ei. Prin urmare, plurilingvismul pe care îl promovăm nu poate fi separat de o anumită viziune politică asupra Europei. Carta declină plurilingvismul în toate aspectele vieții sociale și economice: educație, economie, politică, cercetare, media etc.

Rețeaua din România a fost și este cea mai promptă în reacții

N.M.: *Ce ne puteți spune despre traducerea cărții în limba română?*

D.M.D.: În limba română avem atât traducerea primei variante a cărții, cât și a variantei definitive. Împreună cu două colegi de la Universitatea din Craiova (Ancuța Gută și Bianca Predescu) am asumat traducerea primei variante. Modificările succesive în textul francez au impus o comparare a versiunilor franceze între ele și o nouă versiune în limba română care să țină cont de aceste modificări. În acest scop, am cooptat-o în colectivul de tra-

(Continuare în pag. 15)

